

INFORMATIVNI BILTEN ZA POVRATAK

Pilot projekt dvosmjernog informiranja

Sponsored by: OSCE

Realization: STINA New Agency, Croatia
SAFAX News Agency, B&H

Broj 3.

23.11.2001.

SADRŽAJ:

HRVATSKA:

1. KAKO OSIGURATI SRPSKOJ DJECI OBRAZOVANJE NA NJIHOVOM JEZIKU I PISMU

- Dva modela obrazovanja koja bi trebala postati komplementarna
- Milan Milić, pomoćnik ministra za prosvjetu: RJEŠAVANJE OBRAZOVNIH PROBLEMA OVISI I O NAŠOJ NACIONALNOJ ZAJEDNICI

- Slobodan Uzelac, predsjednik SKD "Prosvjeta": DUHOVNA OBNOVA POTIČE POVRATAK
- Neke adrese za dodatne informacije o načinu i mogućnostima obrazovanja na jeziku i pismu srpske nacionalne zajednice u Republici Hrvatskoj

2. OBNOVA, POVRATAK...

- Mirjana Galo, predsjednica HOMO-a: BEZ OBZIRA NA ETNIČKU PRIPADNOST GRAĐANI SU SPREMNI SURADJIVATI ZA ZAJEDNIČKI BOLJITAK
- Evropska komisija: ULAGANJE U EKONOMSKU OBNOVU JAČA POVRATAK
- Kistanje: HUMANI SPORAZUMNI POVRAT IMOVINE

3. Dossier: "STANARSKA PRAVA":

PROBLEM POVRATA STANARSKIH PRAVA SRBIMA IZAZVAO OŠTRA SUPROTSTAVLJANJA

4. VIJESTI

BOSNA I HERCEGOVINA:

1. Katolički školski centar u Sarajevu: - PRODUKTIVNA MULTIETNIČNOST

2. Severin Montina, pomoćnik ministra za Obrazovanje, nauku, sport i kulturu Federacije BiH: REFORME ŠKOLSTVA SU DUGOTRAJAN PROCES

3. Povratak Hrvata u Konjic - ZAPOŠLJAVANJE- OSNOVNI PROBLEM

4. VIJESTI

- Hrvatska daje 5 milijuna maraka za obnovu kuća u BiH
- Krešimir Zubak: Napredak u manjinskim povratcima
- Biskup Komarica u Zagrebu dogovorio obnovu 40 hrvatskih kuća u Banja Luci
- Predsjedništvo BiH u Vatikanu
- HDZ se vraća u Parlament Federacije BiH

HRVATSKA:

1. KAKO OSIGURATI SRPSKOJ DJECI OBRAZOVANJE NA NJIHOVOM JEZIKU I PISMU

DVA MODELA OBRAZOVANJA KOJA BI TREBALA POSTATI KOMPLEMENTARNA

pripremila: Milina ŽABKA

Prije godinu i pol dana usvojen paket tzv. manjinskih zakona, od Ustavnog zakona o pravima manjina kao polazišta za sve ostale zakonske akte, preko zakona o ravnopravnoj uporabi jezika i pisma manjina, te školovanju na manjinskim jezicima, potvrdio je staru praksu. Prema toj praksi, bez obzira tko kreira zakone, usvajaju se veoma moderni manjinski zakonski akti, potpisuju se i ratificiraju sve konvencije koje štite prava manjina, no od svega toga, posebice kada je u pitanju najbrojnija zajednica, ona srpska, ne primjenjuje se veliki dio.

Na to veoma često upozoravaju i politički lideri Srba u Hrvatskoj, konstatirajući ipak da “za razliku od često napetih odnosa u vrijeme HDZ-a ipak postoji progres u komunikaciji između sadašnje vlasti i srpske nacionalne manjine”. No, kako oni ocjenjuju, unatoč tom i takvom poboljšanju položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj daleko je od prihvatljivog.

Legalni temelj, pogotovo za obrazovanje, postoji, no praktična primjena, posebice ako se radi o srpskoj nacionalnoj zajednici uvijek nekako zaostaje. Brojni primjeri u obrazovnom sustavu na području Podunavlja, nekada pod prijelaznom upravom Ujedinjenih Naroda gdje se već petu godinu primjenjuje posebno odobreni nastavni program na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu, upravo potvrđuju napisano. Da li zbog nekih nelogičnosti, nedostataka, problema, nerazumijevanja prethodnih prosvjetnih vlasti, čak i incidenata na nacionalnoj osnovi, no činjenica je da polako određeni, za sada mali broj djece srpske nacionalnosti, na osnovu odluke njihovih roditelja prihvaća program za učenike hrvatske nacionalnosti napuštajući dvojezično i dvopismeno obrazovanje utvrđeno Pismom namjera hrvatske Vlade o dovršenju mirne reintegracije područja pod prijelaznom upravom i Pismom sporazuma o reintegraciji obrazovnog sustava u Podunavlju.

Istovremeno, i dopunska nastava za srpsku djecu na Baniji, Kordunu, u Lici, sjevernoj Dalmaciji i zapadnoj Slavoniji iako dobro osmišljena, djeluje sa problemima. Ne toliko u realiziranju i potpori prosvjetnih i lokalnih organa vlasti, nego upravo zbog činjenice da je za takav oblik zainteresiran jako mali broj djece. Još ako se ovome doda i tzv. dopisno-konzultativna nastava srpskog jezika i kulture, pokrenuta prije svih od strane SKD “Prosvjeta”, može se slobodno govoriti o dva modela obrazovanja srpske djece u Hrvatskoj.

Sa uma se ne smije smetnuti ni činjenica da najmlađi u Vukovaru i okolnim mjestima imaju i mogućnost odgoja u predškolskim ustanovama, odnosno vrtićima po posebnim programima i na srpskom jeziku. Isto tako treba podsjetiti i na već dobro uhodanu Visoku učiteljsku Akademiju u Zagrebu u kojoj se formira kadar za potrebe predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola u kojima postoji odgoj i obrazovanje na srpskom jeziku i ćirilichnom pismu. Ovog su ljeta i jeseni već upisani studenti treće generacije ove Akademije koji će pohađati predavanja u grupama "razredna nastava i srpski jezik, te kultura", odnosno "predškolski uzrast". Iako je prva generacija imala određenih problema sa kašnjenjem upisa i ostvarivanjem prava na stipendije i smještaj, sve se polako normaliziralo, tako da, prema riječima odgovornih većih problema nema. Na žalost, prema nekim spoznajama, ove akademske godine nema ni domskog smještaja, ali ni stipendija koji su upisali prvu godinu.

Analizirajući modele obrazovanja u osnovnim i srednjim školama, može se mnogo toga saznati, a što je veoma korisno kada je u pitanju donošenje odluke da li svojem djetetu omogućiti upoznavanje sa osnovama svojeg maternjeg jezika, književnosti, povijesti, zemljopisa i kulturnog stvaralaštva nacije kojoj pripada.

Prema prvom, već pomenutom modelu, ustanovljenom na bazi “pisma namjera” hrvatske Vlade iz siječnja 1997. godine, Srbima u Podunavlju zajamčeno je “pravo pripremanja i primjene obrazovnog programa koji gaji kulturni identitet, povijest i nasljedje utoliko ukoliko to nije na štetu bilo kojeg prava ili povlastica proisteklih iz međunarodnih obrazovnih standarda i hrvatskih zakona”.

Kroz rad Odbora za obrazovanje i kulturu Zajedničkog vijeća općina, koje na poseban način prati položaj Srba na istoku Hrvatske, veoma često su se provlačile primjedbe na nedosljednu

primjenu "pisma sporazuma o reintegraciji obrazovnog sustava", svojevrsnog provedbenog akta. Sem neadekvatnih udžbenika, pojavljivali su se i problemi funkcioniranja škola i odjeljenja sa nastavom na srpskom jeziku i pismu, nastavnim kadrom, upotrebom dvojezičnosti u nazivima škola, dokumentaciji i pisanju školskih isprava, nastavnim planovima i programima.

Bremenito problemima takve naravi, obrazovanje u Podunavlju prolazilo je i prolazi kroz različite faze incidenata izazvanih na nacionalnoj netrpeljivosti. Zanimljivo je da su u svim, ili većini takvih incidenata, ravnatelji i njihovi zamjenici, uspijevali da smire tenzije i razriješe problem. Treba li podsjećati da su u vukovarskim školama vodeći ljudi različitih nacionalnosti, pa tamo gdje je ravnatelj Srbin, zamjenik mu je Hrvat i obrnuto.

Osim razreda u kojima se nastava sluša na srpskom, odnosno hrvatskom jeziku, na svim školskim uredima stoje i dvojezični natpisi, primjerice: "ravnatelj" na latinici i "direktor" na ćirilici; "računopolagač" i "računovođa"; "satničar" i "programer"; "tajnik" i "sekretar"; "knjižnica" i "biblioteka"... Tako je i sa pedagoškom dokumentacijom, učeničkim svjedodžbama i diplomama. Jedino oko dvojezičnih naziva školskih ustanova postoje dileme jer je to vezano i za zakon koji govori o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina na određenom području.

Vremenom, mnoge nejasnoće su otklonjene, pa sada srpski prosvjetari sve češće govore kako se dijelovi pomenutih dokumenata "možda krše, možda ne provode, ali u većem dijelu se zaista provode". Još dodaju kako vrijeme ne ide na ruku famoznom "pismu sporazuma", kao i "pismu namjera", da bi ih polako trebalo zaboravljati i okretati se Zakonu koji jasno propisuje prava manjina na obrazovanje na sopstvenom jeziku i pismu.

Sam Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, usvojen svibnja prošle godine, pruža mogućnost formiranja predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, ravnopravno korištenje jezika i pisma nacionalne manjine sa zvaničnim jezikom i pismom, kreiranje posebnih nastavnih planova i programa uz konzultacije sa manjinskim udrugama, izbor ravnatelja i upošljavanje nastavnika i profesora iz redova dotične nacionalne manjine, i još mnogo toga. Dakle, ništa nejasno...

S druge strane, na područjima sjeverne Dalmacije, Like, Banije, Korduna i zapadne Slavonije posljednjih godina problem obrazovanja srpske djece počeo se rješavati na način da se organizira dodatno ili dopunsko obrazovanje poznatije pod nazivom program njegovanja jezika i kulture. Radi se o programu od pet školskih nastavnih sati tjedno u predmetima: srpski jezik i književnost, historija, geografija, glazbena kultura, te fakultativno vjeronauk. Takav oblik nastave prisutan je u Pakracu, Gvozdu, Gomirju, Donjem Lapcu, Vojniću i na još nekoliko lokacija.

Problemi koji su nastajali bili su prije svega organizacijske prirode, jer je sa širokog područja trebalo sakupljati učenike na jedno mjesto, organizirati nastavu, osigurati kadar i udžbenike. Na osnovu programa koje je SKD "Prosvjeta" predložilo, a Ministarstvo prosvjete prihvatilo, štampano je posebnih deset udžbenika za dodatnu nastavu. Osim toga, dolazili su i dodatni udžbenici i drugi nastavni materijal iz Beograda.

No, opet, uz sve probleme, predstavnici "Prosvjete" hrabro su se odlučili da modelu dopunske nastave dodaju i tzv. dopisno-konzultativnu nastavu za sve učenike koji nisu u stanju fizički prisustvovati nastavi zbog različitih razloga, i objektivnih i subjektivnih. Ovakav oblik obrazovanja organiziran je za 125 učenika svih razreda osnovne škole na način da je centrala programa u "Prosvjetinim" prostorijama u Zagrebu iz kojeg određeni broj stručnjaka u komunikaciji poštom, telefonom ili faksom komunicira sa učenicima. Postoji i mogućnost konzultacija, odnosno neposrednog kontakta učenika i njegovog nastavnika, odnosno učitelja.

O ovakvom dualnom modelu obrazovanja, za koje su u Podunavlju zaduženi predstavnici Zajedničkog vijeća općina, a na ostalim područjima bivše Krajine članovi SKD "Prosvjete", čelni čovjek ovog potonjeg, Slobodan Uzelac smatra da bi se sve trebalo na poseban način objediniti.

"Ono što mi se čini da je važno u sutrašnjici u obrazovanju Srba i njegovanja našega jezika i kulture jeste mogućnost da ta dva modela trebaju postati komplementarna, da učenici mogu prelaziti iz jednog modela u drugi i obrnuto", ističe Uzelac. Podsjeća i kako su to za sada dva potpuno odvojena načina obrazovanja koji nemaju nikakve dodirne i zajedničke točke i ne djeluju po istim udžbenicima, niti po istim programima. Još ukazuje kako se u obrazovanju srpske djece, odgovorni

striktno moraju pridržavati zakonske regulative, te apsolutno inzistirati na primjeni političkih sporazuma, posebice konvencije koje je Hrvatska prihvatila.

“Sve te evropske konvencije veoma jasno ukazuju na prava manjina i na tome inzistiraju, samo ih treba uskladiti sa hrvatskim zakonodavstvom koje uzgred budi rečeno nije loše reguliralo pitanje obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina. Pitanje je samo u kojoj se mjeri provodi ono što je zakon regulirao i ja moram da kažem: loše!”, upozorava Uzelac. Prvi čovjek “Provjetete” također ističe da je Hrvatska uvijek bila među prvim zemljama u Evropi koja bi potpisala i ratificirala sve te povelje i konvencije koje reguliraju prava manjina. Međutim, kada se radilo o implemetaciji i stvarnoj primjeni toga svega, ukazuje Uzelac, onda je situacija bila drugačija. Uzelac zaključuje kako je predstavnicima Srba u Hrvatskoj koji vode pojedine organizacije da inzistiraju na dosljednom provođenju onoga što je zapisano u zakonima i podzakonskim aktima, jer je “sve to jako dobro i treba ga samo oživotvoriti”.

Interview: MILAN MILIĆ, pomoćnik ministra za prosvjetu u hrvatskoj Vladi

RJEŠAVANJE OBRAZOVNIH PROBLEMA OVISI I O NAŠOJ NACIONALNOJ ZAJEDNICI

razgovarao: Mladen OBRENOVIĆ

Profesor Milan Milić iz Vukovara imenovan je kao predstavnik srpske nacionalne zajednice iz Podunavlja pomoćnikom ministra prosvjete u hrvatskoj Vladi prije više od tri godine. Na tu funkciju imenovan je po osnovi "Pisma namjera hrvatske Vlade o završetku procesa reintegracije Podunavlja u ustavno-pravni sustav Hrvatske" iz siječnja 1997. godine. Prema ovom "pismu namjera", podunavski Srbi imaju pravo predlaganja pomoćnika ministra u resorima unutarnjih poslova, pravosuđa, kulture, te prosvjete i sporta kao i pravo na po jednog zamjenika župana u Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji.

Sa profesorom Milićem razgovarali smo o modelima i uvjetima obrazovanja za učenike srpske nacionalnosti na području istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, ali i zapadne Slavonije, Banije, Like, Korduna i sjeverne Dalmacije.

Već je gotovo godinu i pol dana kako je usvojen Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Dokle se stiglo sa njegovom primjenom?

-Taj Zakon je usvojen relativno brzo, odnosno u drugom pokušaju, da bi se u praksi puno sporije odvijala njegova realizacija. Ne može se reći da te realizacije nema, no ona je spora i na neki način se još dosta čeka na potpunoj primjeni zakona. Zapravo, ne postoje podzakonski akti koji bi bili operacionalizacija samoga zakona.

Dokle se stiglo sa osiguravanjem prevedenih i prilagođenih udžbenika namijenjenih učenicima srpske nacionalnosti u Podunavlju?

-Po mojoj ocjeni, a ja bih volio da čujete i djecu, roditelje i nastavnike, na početku ove školske godine pitanje osiguravanja učenika osnovnih škola udžbenicima značajno je poboljšano. To znači da je priređeno 18 naslova za nastavu na srpskom jeziku i pismu, u pravilu za škole na bivšem UNTAES-području, te da još imamo u procesu prilagođavanja i prevođenja oko 20-ak naslova. Sada imamo situaciju da u razrednoj nastavi učenici praktično imaju sve neophodne udžbenike prilagođene za nastavu na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Primjenom članka 15. Zakona škole u Podunavlju su dobile odobrenje Ministarstva prosvjete za korištenje udžbenika iz matične države za nastavu srpskog jezika od prvog do osmog osnovne, odnosno od prvog do četvrtog razreda srednje škole. Prema tome, ovo je potvrda moje tvrdnje da se pitanje udžbenika značajno poboljšalo. Slijedeći korak je stvaranje posebnih udžbenika za srpski jezik i književnost, povijest, zemljopis, likovnu i glazbenu kulturu.

Je li u potpunosti proveden proces registracija škola u kojima se nastava odvija na srpskom jeziku i ćirilicom pismu, jer će upućeni reći da je iz toga proizlazila većina dosadašnjih problema?

-Registracija škole predstavlja korak koji dolazi tek kada se izvrše sve obaveze koje proizlaze iz zakona. Obrazovanje na jeziku i pismu manjine teče na ovaj način: roditelji se izjašnjavaju oko toga da li žele svoje dijete dati u poseban program ili ne. Svaka zajednica, uključujući i srpsku, dužna je artikulirati svoje interese i svoje želje sukladno zakonu i podnijeti zahtjev za takav oblik nastave. Zajedničko vijeće općina, odnosno njegov Odbor za obrazovanje zadužen za praćenje provođenja obrazovne autonomije Srba u Podunavlju uputio je takav zahtjev Ministarstvu prosvjete. Uskoro se očekuje sastanak ministra Vladimira Strugara s predstavnicima Zajedničkog vijeća općina koji će se održati u Zagrebu, tako da bi nakon njega trebalo doći do promjena u aktima pojedinih škola, suglasno izmjenama Zakona i samom Zakonu o obrazovanju na jeziku i pismu manjina. Naravno, potrebno je provesti i zakonsku proceduru u jedinicama lokalne uprave i samouprave. Kada sve to bude gotovo onda bi kao posljednji čin došao postupak registracije škola. Iz te formalne činjenice registracije škola, sama po sebi proizilaze sva prava.

Mnogo puta smo tijekom reintegracije i poslije nje bili svjedoci postojanja problema sa dvojezičnim nazivima školskih ustanova, dokumentacije i školskih isprava, pogotovo na području Podunavlja.

-Što se tiče dvojezičnih natpisa i naziva škola, u početnoj fazi reintegracije "pismom sporazuma" ali i naredbom tadašnjeg UN-administratora Williama Wallkera, to pitanje bilo je riješeno na jedinstven način primjenom natpisa na dva jezika i pisma. Kasnije je došlo do promjena u nekim školama, tako da su uklonjeni dvojezični natpisi tamo gdje to nije bilo potrebno i u mjestima u kojima više nema odjeljenja na srpskom jeziku. No do takvih promjena je došlo i u sredinama gdje je postojanje takvih natpisa bilo neophodno. "Pismo sporazuma" se nije poštovalo, a novi zakon se nije primijenio, tako da se nalazimo u nekom međustanju, pa je potreban dogovor i razgovor predstavnika Zajedničkog vijeća općina s ministrom prosvjete. Dakle, nije sve idealno i dobro ali otidite samo do Četvrte osnovne škole u Vukovaru ili dječjeg vrtića Vukovar II, pa ćete se uvjeriti da su natpisi dvojezični. Naravno, to nije u dovoljnoj mjeri, jer nijedna srednja škola u Vukovaru nema dvojezične natpise. Kada je u pitanju pedagoška dokumentacija i školske isprave, moje spoznaje govore da se ovo pravo poštuje.

Kakva je situacija na Visokoj učiteljskoj Akademiji u Zagrebu kada je u pitanju dodjeljivanje stipendija i organiziranog smještaja za srpske "brucoše" i studente, te u obrazovanju budućih kadrova za predškolske i osnovnoškolske ustanove ?

-Već treća generacija upisana je na smjerovima "razredne nastave i srpskog jezika sa kulturom", odnosno "predškolskog odgoja". Prva generacija je uz velike napore ipak najbolje prošla jer su gotovo svi studenti dobili smještaj u domu i adekvatne stipednije. U drugoj su dobili neki, a u trećoj, na žalost, niti ima zadovoljavajući broj studenata, niti su ostvarili značajnija prava. Drugim riječima, stanje je sada znatno teže nego što je bilo.

Gdje leže razlozi takvoj pojavi? Možda u činjenici da su po tradiciji djeca sa područja Podunavlja navikla na studiranje u Osijeku ili pak Jugoslaviji? Ili bi povratak većeg broja djece stasale za fakultete, posebno sa područja Banije, Like, Korduna, Dalmacije, tradicionalno naviklih na studiranje u Zagrebu, riješio neke probleme?

-Po meni, to pitanje može da riješi samo država kroz Ministarstvo znanosti i tehnologije dodjeljivanjem odgovarajućeg broja stipendija, odnosno mjesta u studentskim domovima. Trebale bi i da se ispoštuju određene međunarodne konvencije o potpori pripadnika manjina kod studiranja. Ta potpora ne bi trebala da ide u smjeru onih koji su slabiji učenici ili studenti, jer oni praktično ne bi bili obuhvaćeni takvim programom. Podsjećanja radi, u šestom mjesecu imali smo dosta zainteresiranih kandidata koji su se raspitivali da li će sigurno dobiti stipendiju i da li će imati siguran smještaj u studentskom domu. Da su na ovo pitanje dobili potvrđan odgovor sigurno bi se upisali!

Kako ocjenjujete program dopunske i dopisno-konzultativne nastave na Baniji, Kordunu, u Lici, sjevernoj Dalmaciji i zapadnoj Slavoniji, budući da ste izravno uključeni u njegovu realizaciju?

-Kako god sve skupa da ovo zovemo, dodatna, dopunska ili dopisno-konzultativna nastava, moram napomenuti da se radi o istom programu. Dakle, postoji uporište u istom nastavnom planu i

programu koji se realizira na različite načine. Ovo što se naziva dopunskom ili dodatnom nastavom, podrazumijeva slušanje kompletne nastave na hrvatskom jeziku kao i za učenike hrvatske nacionalnosti s tim da imaju još jednu grupu predmeta: srpski jezik, likovnu i muzičku kulturu, povijest i zemljopis. Program na srpskom jeziku godišnje obuhvata 175 sati ili dodatnih pet sati tjedno. To je dodatno opterećenje u odnosu na ostale učenike i jedan od razloga da to čini problem upisa u te programe.

Kada je u pitanju dopisno-konzultativna nastava ona je po sadržaju ista ali se njena realizacija odvija na sasvim drugačiji način. Ona je namijenjena upravo onim učenicima koji u svojim školama nisu u mogućnosti konzumirati taj dodatni program sa svojim učiteljima i nastavnicima. Dopisno-konzultativnom nastavom predviđeno je i da se tokom godine i ovi učenici isto tako sastaju kroz različite oblike, tečajeve, ljetne i zimske škole, gdje se ostvaruje neposredni kontakt učenika i učitelja.

Inače, dopunska nastava u prvoj je fazi u Hrvatskoj organizirana na područjima na kojima nije bilo rata, a na kojima žive Srbi, kao što su Rijeka, Moravice, Jasenak, Drežnica, te u Pakracu, kao gradu zahvaćenom ratom. U drugoj fazi, odnosno u prošloj i ovoj školskoj godini takva nastava pokrenuta je i u Donjem Lapcu, Gvozdu, Vojniću, a ovih dana smo bili na razgovorima u Kninu, gdje također treba početi takva nastava. Sama dopisno-konzultativna nastava organizirana je tako da postoji centrala u Zagrebu, a djeluje na području cijele Hrvatske. Drugim riječima, ukoliko postoji učenik bilo gdje na području Hrvatske, on ima mogućnost, naravno ako želi, da se bez problema uključi u ovakav oblik nastave.

Kako se snalazite za udžbenike neophodne za ovakav model obrazovanja?

-Pitanje udžbenika riješeno je još 1997-98. godine. Ovog trenutka je problem što treba doštampati odgovarajuće količine ovih udžbenika, jer je većina primjeraka podijeljena. Srpsko kulturno društvo "Prosvjeta" bi trebalo u najskorije vrijeme tražiti odgovor na ovo pitanje.

Na koji način gledate na ta dva modela obrazovanja za srpsku djecu, jedan u Podunavlju, a drugi na bivšim UNPA-područjima?

-Moramo znati da su ta dva modela različita, jer ono što se primjenjuje u Vukovaru i drugim podunavskim mjestima jeste nastava na jeziku i pismu srpske zajednice. U tom slučaju učenici na srpskom jeziku slušaju sve predmete, dakle on je jezik komunikacije, s tim da sukladno zakonu ta djeca uče i hrvatski jezik kao službeni jezik države u kojoj žive, što je prirodna stvar.

Dodatna nastava podrazumijeva kompletna predavanja na službenom jeziku uz posebne predmete koje smo naveli i na kojima se komunicira na maternjem jeziku.

Ponavljam da pitanje pohađanja bilo kog modela nastave ovisi o tome kako odluči roditelj, a pitanje vrste programa praktično je u domenu određene nacionalne zajednice koja je mora regulirati unutar sebe same i svojih udruga. Na prostoru istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema partner Ministarstvu prosvjete je Zajedničko vijeće općina. Na drugim prostorima to je "Prosvjeta". Svaka od ovih organizacija, odnosno njenih predstavnika, artikulira želje i prijedloge, te ih dostavljaju Ministarstvu kako bi se dobila konstruktivna rješenja.

Kako je riješeno pitanje pravoslavnog vjeronauka u Podunavlju, odnosno u sustavu dodatne i dopisno-konzultativne nastave na drugim područjima posebne državne skrbi?

-Na području istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema djeluje aktiv vjeroučitelja pravoslavnog vjeronauka, koji je formiran u Dalju u sjedištu Eparhije Osječko-poljske i baranjske. Ovaj aktiv rješava sva pitanja koja se pojavljuju u nastavi vjeronauka u Republici Hrvatskoj. Na prijedlog ovog aktiva postoji eksperimentalni program vjeronauka ne samo na tom prostoru, nego sad već počinje da se primjenjuje i na drugim područjima Hrvatske. Prenosim i podatke da na prostoru Podunavlja djeluje 30 vjeroučitelja, a tim programom obuhvaćeno je preko 3,5 tisuće učenika, odnosno više od 95% učenika koji su iskoristili mogućnost pohađanja nastave vjeronauka. Doduše, proces uspostave pravoslavnog vjeronauka na drugim područjima Hrvatske je sporiji. Nadam se da će nakon razgovora koje smo obavili na terenu i ovdje u Ministarstvu to pitanje početi da se rješava.

Dakle, legalni temelj za primjenu sustava obrazovanja na jeziku i pismu srpske zajednice, kao i poštovanja europskih konvencija, postoji, no zbog čega, po Vama, najčešće

izostaje praktična primjena? Da li je to posljedica ukupnog stanja u zemlji u kojoj postoje drugi brojni i “važniji” problemi?

-Reći ću vam ocjenu, a onda i razloge. Prvo, ne može se reći da proces primjene te obrazovne autonomije ne ide. On ide. Drugo, mora se priznati da se taj proces odvija sporo, posebno u dijelovima Hrvatske izvan Podunavlja. I treće, treba pokušati vidjeti tko sve utiče na to. Stanje u društvu ne može, a da ne utiče na proces obrazovanja, jer je obrazovanje segment društva koji ne može postojati mimo svih drugih tokova. Konkretno i ono što sam osjetio u praksi, jeste činjenica da lokalne vlasti i određeni pritisci na terenu različitih struktura i faktora utiču na usporavanje ovoga procesa. Sigurno da je u Ministarstvu prosvjete učinjeno puno time što je predloženi zakon na Saboru prošao, što se iza toga čine koraci koji idu prema određenim sredinama u smislu rješavanja zahtjeva pojedinih nacionalnih zajednica. Tamo gdje se to ne traži, nikada neće biti ni ostvareno. Pravo je jedno, a ostvarivanje prava je druga stvar. Za koji se oblik i program obrazovanja netko odluči, to neće zavisiti od Ministarstva, nego od predstavnika određene nacionalne zajednice.

Interview: Slobodan UZELAC, predsjednik SKD “Prosvjeta”

DUHOVNA OBNOVA POTIČE POVRATAK

razgovarao: Mladen OBRENOVIĆ

Tema obrazovanja djece pripadnika srpske nacionalne zajednice na području Hrvatske, posebno na područjima posebne državne skrbi, problem je sa kojim se ozbiljno suočavaju brojne srpske organizacije počev od Srpskoga narodnog vijeća, Zajedničkog vijeća općina, do Srpskog kulturnog društva “Prosvjeta”. Najizravnije, svakako, njime se bave predstavnici “Prosvjete” i njihovih pododбора na čitavom području bivše Krajine, pogotovo na Baniji, Kordunu, u Lici, sjevernoj Dalmaciji i zapadnoj Slavoniji. To je bio i povod za razgovor sa predsjednikom ovog društva Slobodanom Uzelcem koji govori i o obnovi duhovnog života na tim područjima.

SKD “Prosvjeta” u suradnji je sa Srpskim narodnim vijećem pokrenula pitanje otvaranja dopunske nastave za srpsku djecu u školama na području posebne državne skrbi, ali i dopisno-konzultativnu nastavu za gradove u unutrašnjosti Hrvatske. Odakle je uopće potekla ova ideja?

-Javnosti je dobro poznato da se na područjima sjeverne Dalmacije, Like, Banije, Korduna i zapadne Slavonije od prije deset-jedanaest godina u redovnim hrvatskim školama ne uči ćirilčno pismo, niti se uči ništa afirmativno o srpskom jeziku i kulturi. Sama ta činjenica bila je dovoljan razlog Srpskom kulturnom društvu “Prosvjeta” da prije šest godina počne taj problem riješavati. Dosta smo napravili, no ni blizu onome što smo željeli. Po našim procjenama iznimno mali broj učenika u odnosu na one koji već jesu na tim područjima je upisan u te programe. Pogotovo je iznimno mali broj u odnosu na broj učenika na ostalim područjima Hrvatske, posebno u hrvatskim gradovima. To je i bio razlog zbog kojega smo mi inzistirali na realizaciji naših zakonskih i ustavnih prava u pogledu obrazovanja u jeziku i kulturi naše nacionalne zajednice.

Da li je postojao otpor takvoj ideji?

-Od samog početka, a počeli smo 1996. godine, mi imamo ili otvoreni otpor ili još češće prikriveni otpor, dakle opstrukciju tadašnjih ukupnih hrvatskih vlasti, posebno prosvjetnih vlasti u realizaciji te ideje. Nama je bilo jasno da mi nećemo u tom području, pogotovo ne u gradovima, proći sa konceptom obrazovanja koji inače vrijedi na području Baranje, istočne Slavonije i zapadnog Srijema. Znali smo da nećemo proći sa konceptom nastave na srpskom jeziku, jer je to drugačije društveno-političko okruženje, i da nema za to interesa kod učenika i njihovih roditelja. Sa druge strane bilo nam je potpuno neprihvatljivo da ne bude baš ništa. Između te dvije krajnosti, mi smo iznašli model tzv. dodatnog ili dopuskog obrazovanja poznatog pod nazivom program njegovanja jezika i kulture. Radi se o programu od pet školskih nastavnih sati sedmično u

predmetima: srpski jezik i književnost, historija, geografija, muzička i tehnička kultura i k tome fakultativno vjerska kultura. U te dosadašnje četiri godine, mi smo uspjeli nekoliko stvari: prvo i najvažnije, a to je što smo upjeli prisiliti, naravno političkim putem, hrvatske prosvjetne vlasti da usvoje taj i takav nastavni program. I po njemu se radi i dan-danas u pet-šest, sada već desetak lokacija na kojima se izvodi ta dodatna nastava.

Kakve je probleme izazvao ovaj model dodatnog obrazovanja srpske djece?

-Odmah da napomenem kako nam se u startu ispriječio čitav niz organizacijskih problema: sakupljanje učenika iz razmjerno širokog područja na jedno mjesto, organizacija te nastave, itd. Stoga smo odlučili da modelu dopunske nastave dodamo još jedan, a to je tzv. dopisno-konzultativna nastava. Za one učenike koji nisu u stanju fizički prisusudovati toj nastavi zbog različitih razloga, i objektivnih i subjektivnih, mi smo ove godine počeli sa jednim programom koji se pokazao jako dobrim već u samom njegovom početku. Takav model dopisno-konzultativne nastave, dakle nastave na daljinu, dobro je poznat u američkoj i australskoj prosvjetnoj praksi za učenike na velikim udaljenostima i daljinama od svojih učitelja. Mi smo krenuli sa 125 učenika svih razreda osnovne škole. Centrala tog programa je u "Prosvjetinim" prostorijama u Zagrebu, imamo odgovarajući tim stručnjaka koji u komunikaciji poštom, telefonom, faksom, pa i e-mailom komunicira sa učenicima. Podvlačim da nastava nije samo dopisna, nego i konzultativna, što znači da inzistiramo i na neposrednom kontaktu, odnosno na sastanku učenika i njegovog nastavnika, odnosno učitelja. Želja nam je da na kraju školske godine svakako svu tu djecu okupimo u manastiru Krka kod Knina, a ako bude moguće bar dio tih učenika krajem prvog polugodišta i na nekom zimskom kamp-okupljanju kako bismo imali što neposredniji kontakt sa njima. I jedno i drugo, i ova dodatna nastava koja se organizira pri nekim školama i ova dopisna, po našoj proceni i dalje ne obuhvaća niti desetak posto učenika osnovnih škola u Hrvatskoj koji bi trebali i željeli pohađati te programe. U tom smjeru imali smo prije nekoliko dana i jedan radni dogovor u SKD "Prosvjeta" u Zagrebu sa vijećnicima i načelnicima onih općina u Hrvatskoj u kojima su na vlasti srpski predstavnici. Riječ je pretežito o predstavnicima Samostalne demokratske srpske stranke, ljudima koji su na lokalnim izborima zadobili povjerenje birača. Njima smo predočili put otvaranja tih programa na njihovom području kako bi djeca za narednu školsku godinu i sa njihovog područja počela da pohađaju takav nastavni program.

Koji su razlozi tako malom postotku učenika u tim programima?

-Ne bi trebalo odmah okriviti ljude koji vode te osnovne škole. Istine radi treba reći da se neki od njih iznimno korektno odnose prema toj ideji. Neki se i otvoreno zalažu da što veći broj učenika pohađa tu nastavu, jer očigledno ljudi razumiju da treba što prije uspostaviti neko normalno stanje i što prije početi normalno živjeti. To je ono što i nama daje nadu i ohrabrenje da ustrajemo u tim nastojanjima. S druge strane imate ljude koji na različite načine opstruiraju taj program. Očigledno je riječ o ljudima koji su pripadnici one propale ideje ranijih ministara prosvjete koji su se javno zaklinjali da dok su oni na čelu te službe da od tih programa neće biti ništa. Globalno govoreći ovaj program nailazi na podršku i situacija je bolja tamo gdje je inače i ukupna politička situacija bolja.

Kako roditelji reagiraju i da li podržavaju ovakav oblik nastave?

-Primjećujemo da kod nekih ljudi, odnosno roditelja te djece, postoji bojazan u stilu "što bih ja preko svoga djeteta rješavao ukupne međunacionalne odnose u Hrvatskoj". Treba ljude razumjeti, jer se boje i misle da će njihovo dijete i oni sami imati problema. Oni bi to i lakše podnijeli, jer kada je riječ o djetetu, znamo da to djeca teže podnose. Naše je uvjerenje da je stvarnih razloga za takav strah sve manje, zbog toga što, to treba iskreno reći, sadašnja postava Ministarstva prosvjete, na čelu sa ministrom Strugarom, savjetnicom Huljev i pomoćnikom ministra Milanom Milićem, pokazuje istinsku zainteresiranost da se u ove programe uključi sve veći broj djece.

Kakva je situacija kada su neke tehničke stvari u pitanju, poput udžbenika, nastavničkog i učiteljskog kadra?

-Već smo prije tri-četiri godine, na osnovu programa koje je SKD "Prosvjeta" predložilo, a Ministarstvo prosvjete prihvatilo, štampali posebne udžbenike za tu dodatnu nastavu. Riječ o deset malih knjižica tog osnovnog edukativnog materijala. Osim toga, mi smo tokom prošle godine, a i

ranijih godina u manjoj mjeri, neprestano opskrbljivali naše pododbore dodatnim udžbeničkim i drugim nastavnim materijalom iz Srbije. Baš prije nešto više od mjesec dana iz Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva iz Beograda dopremili smo jedan povećani kontingent tog materijala koji se nalazi u našoj centrali dopisno-konzultativne nastave u Zagrebu. Odatle se taj materijal dalje distribuira učenicima sukladno temama koje dolaze na dnevni red. Vjerujemo da će ta stvar krenuti još i bolje, mislim na suradnju između Srbije i Hrvatske, čim se potpiše dugo očekivani bilateralni sporazum o znanstvenoj, tehničkoj, kulturnoj, pa onda i prosvjetnoj suradnji između dvije države. Za sada, iako nema prepreka razmjeni tog materijala, nema ni podsticaja koji bi ove države kroz takav sporazum dale.

Kakvo je uopće stanje duhovnog života na području bivše tzv. Krajinu budući da je djelatnost SKD "Prosvjete" izravno ili neizravno vezana i za ta pitanja?

-Stanje, ne samo duhovnog života nego i stanje života uopće, je na tom području takvo da jedva da ga ima u onom elementarnom i egzistencijalnom smislu. U situaciji kada na tom području nemate ni suce, kada imate policiju za koju dio stanovništva nema neophodnog povjerenja, kada i nadalje imate ekscitirane situacije kada čovjek koji je zasijao njevu ide brati plodove sa te njeve i naiđe na minu, kad imate porušene crkve, škole, kada nemate svećenike, učitelje, nemate prometnice, pa ni električne energije u mnogim krajevima, onda se postavlja pitanje što možete napraviti sa kulturom. Nama su i neke naše kolege u procesu formiranja pododbora na tom području govorile da nije red da mi osnivamo svoje ogranke, jer prvo treba napraviti materijalno, pa tek onda prosvjetno i duhovno. I tada smo mislili, a i danas mislimo da je to pogrešna primjedba. Možda red stvari mora da bude obrnut, a to se upravo i pokazalo na području Like, Banije i Korduna. Tamo su učitelji čijih učenika i škola podavno nema, a koji su bili među prvim povratnicima, osnovavši pododbor "Prosvjete" u izuzetno skromnim uvjetima, zapravo bili prvi luč ne samo kulturnog života, nego uopće života na tom području. Čuvši da se vratio učitelj ili učiteljica i još osnovali "Prosvjetu", ljudi su se radije odlučivali za povratak svojoj kući. Preko nas su išla i pisma sa molbom da izvadimo ljudima domovnice, da im pošaljemo fotografije njihove kuće itd. "Prosvjeta" i njeni pododbori su u tom razdoblju bili iznimno značajan motiv za povratak života u općenitom smislu riječi. Mislim da su upravo ti ljudi bili pioniri povratka, jer su se njima masovnije pridruživali i svećenici, pa onda i ostali ljudi, a među njima i pokojni mlađi, što danas i nije tako rijetka pojava.

Kakve su perspektive povratka i nastavka normalnog života?

-Krajem 2001. godine meni je puno lakše govoriti o tome, iako sam ljude javno pozivao na povratak negdje 1996, da ne kažem i u jesen 1995. godine, baš tada kada mi se nije previše vjerovalo. Ne samo da sam uvjeren da bi ljudi trebali da se vrate, nego sam u to toliko uvjeren da nema niti trunke razloga protiv toga, uprkos svim razlozima koji bi bili protiv toga. U prilog povratku ja kažem sljedeće: "Ljudi, dođite, uzmite dokumente države koja vam pripadaju, pogledajte svoju imovinu, upoznajte se sa svojim pravima i svojim dužnostima, vidite na čemu ste, a onda odlučite hoćete li tu ostati ili otići negdje drugdje. Odluka mora biti samo vaša!" Bolje je tako nego da donose odluku da neće doći, onako "na slijepo" i iz treće ruke, da pitaju mene ili nekoga drugoga. Mislim da to ne stvara povoljne uvjete, niti pruža elemente za bilo kakvu racionalnu odluku. Osim toga, ako zreo čovjek ima razloga da ne dolazi, neka razmisli o tome da li je možda nepravedan prema svojim precima, ali i svojim pokoljenjima. Da li bi preci i da li bi nasljednici baš tako odlučili? Da li je možda poneka neugoda koju bi on imao dovoljna cijena i prepreka da se ne udovolji želji predaka i nasljednika da se tu ne bude? Tim više što nije daleko dan kada će postojeće političke i sigurnosne prepreke u jednoj zajednici regija kakva će Europa sutra biti, postati zaista minorme. Nemojmo dopustiti i da mi koji pružamo informacije ljudima to smetnemo sa uma i nemojmo dopustiti da upozorimo ljude na tu činjenicu. Donošenje tako radikalne odluke u stilu "neću više nikad na svoje ognjište" ma kako bila motivirana nekim trenutnim razlozima, čini se da je u osnovi pogrešna. Ovdje, kao nigdje, mislim da najbolje stoji poruka: "Nikad ne reci nikad!", jer nemaš na to pravo, jer ne donosiš odluke o nečemu što nije samo tvoje. To je nešto što se tiče i njihovih predaka, ali i njihovih pokoljenja.

Neke adrese za dodatne informacije o načinu i mogućnostima obrazovanja na jeziku i pismu srpske nacionalne zajednice u Republici Hrvatskoj:

Ministarstvo prosvjete i sporta, Zagreb

Milan Milić, pomoćnik ministra
Zagreb, Trg hrvatskih velikana 6
telefoni: +385 1 4569 000 (centrala), 4610 485 (ministar)

SKD "Prosvjeta", Zagreb

Slobodan Uzelac, predsjednik
Zagreb, Berislavićeva 10
telefoni: + 385 1 4872 477 (centrala), 4872 480 (predsjednik)

Zajedničko vijeće općina, Vukovar

Jovan Ajduković, predsjednik
Đuro Podunavac, predsjednik Odbora za obrazovanje i kulturu
Borovo naselje, Radnički dom bb
telefon: + 385 32 422 750
Beli Manastir, Trg slobode 32
telefon: + 385 31 701 108

Srpsko narodno vijeće, Zagreb

Milorad Pupovac, predsjednik
Zagreb, Preradovićeva 18/II
telefoni: +385 1 4854 810, 4854 664

2. OBNOVA, POVRATAK...

Interview: Mirjana Galo, predsjednica HOMO-a:

**BEZ OBZIRA NA ETNIČKU PRIPADNOST GRAĐANI SU SPREMNI SURADJIVATI ZA
ZAJEDNIČKI BOLJITAK**

HOMO je nevladina udruga sa sjedištem u Puli ali najveći dio svojih aktivnosti ostvaruje u Lici pomažući na različite načine prognanicima, povratnicima, doseljenicima...

Ova udruga koja svoje urede ima u Korenici i Donjem Lapcu specifična je i po tome što nastoji osim različitih vidova direktne pomoći najugroženijim potaknuti kulturni, ekonomski i politički život i razvoj u sredinama u kojima djeluje svjesna da se samo potpunom normalizacijom i revitalizacijom ukupnog društvenog života stvaraju uvjeti za trajniji povratak.

Hrvatska Vlada odredila je 31 prosinca o.g. kao zadnji rok za podnošenje zahtjeva za obnovu. Da li je vaša udruga pripremila neki posebni program akativnosti kako bi se izbjeglice potaklo i kako bi im se pomoglo u podnošenju ovih zahtjeva?

-Udruga HOMO svoje aktivnosti provodi putem Savjetodavnog centra u Korenici, Kluba žena i savjetodavnog centra u Donjem Lapcu, te kroz aktivnosti Centralnog ureda u Puli. Konstantnim praćenjem zakonskih propisa i postavljenih rokova, pa tako i rokova za podnošenje zahtjeva za obnovu naši su savjetodavni centri pokrenuli i aktivnosti kojima je cilj informiranje svih zainteresiranih građana za obnovu, te pomoć pri sastavljanju zahtjeva i njihovog upućivanja na relevantne adrese. Koristimo ovu prigodu da pozovemo sve zainteresirane za podnošenje zahtjeva za obnovu da nam se obrate u koreničkom uredu u ulici Josipa Jovića 7 ili na tel 053 776 409.

Ipak, smatramo da bi Vlada RH trebala taj rok produžiti, pogotovo ako se zna da je Vlada donijela uredbu kojom se propisuje da je krajnji rok za iseljavanje privremenih korisnika iz kuća izbjeglih Srba 30.12.2002. godine. Na taj način građani bi imali više vremena za podnošenje zahtjeva, a iz dosadašnjeg iskustva znamo da privremeni korisnici nakon napuštanja zauzetih objekata često za sobom ostavljaju devastirane objekte.

Kako u ovom momentu inače ocjenjute situaciju sa povratkom?

-Što se procesa povratka tiče, sa žaljenjem moramo konstatirati da isti nazaduje. Pod tim mislimo da je nakon najvećeg vala povratka 1999. godine taj proces u velikoj mjeri ograničen. Glavi razlozi tomu su otežavanje ishodovanja svih potrebnih dokumenata za povratak u veleposlanstvu RH u Beogradu. Nedopustivo je da su RH i SRJ za vrijeme Tuđmana i Miloševića imali ambasadore u Zagrebu i Beogradu, a da već duže vrijeme nove vlasti se nisu udostojile pomoći građanima, te da ni kod ove vlasti ne postoji politička volja za povratkom i stabilizacijom međusobnih odnosa. Pritisak svih relevantnih subjekata na Vlade RH i SRJ mora biti jedan od naših prioriteta.

Koji su najizraženiji problemi sa kojima se suočavaju povratnici i što se može poduzeti ili se već poduzima da se oni prevladavaju?

-Glavni problemi povratnika su povrat vlasništva i posjeda na vlasništvo, obnova, reguliranje statusnih pitanja građana (konvalidacija staža, ostvarivanje prava na mirovinu, socijalnu zaštitu), te sveopća bezperspektivnost i nezaposlenost.

U tom smislu treba, bez odlaganja, ubrzati postupke ishodovanja dokumenata, kako u veleposlanstvu RH u Beogradu, tako i pred lokalnim (općinskim i županijskim) institucijama. Nadalje podhitno treba riješiti pitanje alternativnog smještaja za izbjegle Hrvate iz BiH. Pritom treba praviti razliku između izbjeglih Hrvata iz BiH i velikog broja ratnih profitera kako iz cijele Hrvatske tako i iz BiH koji su se doselili na područje Like, ili se pak nalaze u drugim dijelovima Hrvatske i inozemstva, a na račun tuđe imovine stječu protupravnu dobit i onemogućuju stabilizaciju odnosa u regiji.

Što se pitanja mogućnosti suživota tiče, treba reći da problematiziranje tog pitanja ima najmanje dvije razine. S jedne strane vlasti u RH na svim razinama čine sve da stvore sliku kako je suživot na ratom zahvaćenim prostorima teško ostvariv odnosno nemoguć. U zadnjih godinu-dvije svjedoci smo bujanja desnog ekstremizma, novog govora mržne, otvoreno pozivanje na nasilje, a za što ova vlast ili nema ili ne želi dati odgovor. Bojimo se da je u pitanju ovo zadnje. Ova vlast ne sankcionira neprihvatljivo širenje netolerancije, na vodećim mjestima na lokalnim razinama sjede ljudi sa kriminalnim dosjeima, zločini se relativiziraju, a samim time i ne kažnjavaju, ne zaustavlja se pljačka državne i privatne imovine, prešutno se odobrava veličanje ustaškog pokreta (sramotna je činjenica da još uvijek stoji spomenik Francetiću u Slunju, a da ovu vlast smeta vraćanje imena ulica u Donjem Lapcu - iako je pitanje koliko je Lapcu to potrebno. ali je legitimno) i sl. Svi ovi primjeri i način ponašanja trebali bi uvjeriti potencijalne povratnike da je situacija u regiji nepovoljna za njih i da se ne vraćaju. Uz sve to Vlada RH prema evropskoj i svjetskoj javnosti situaciju prikazuje kao idiličnu.

S druge strane, građani i građanke ličke regije, bez obzira na etničku pripadnost, sve se više okreću zajedničkoj suradnji i izgradnji kvalitetnijih odnosa. Jer i izbjegli i prognani Hrvati iz BiH i povratnici srpske nacionalnosti suočeni su sa istim problemima za koje sigurno ne snose krivicu ni odgovornost. Slučaj suživota u Donjem Lapcu najbolji je primjer takvoj tvrdnji. Stvar se demistificira do kraja. Svi građani na ratom zahvaćenim područjima imaju samo jedan cilj – normalan i zdrav život temeljen na ekonomskom interesu. Dakle, treba omogućiti ljudima da se razvijaju ekonomski, osigurati im mogućnost za samozapošljavanje i međusobne kontakte kroz različite društvene i kulturne aktivnosti. U tom smjeru ide i naša inicijativa i pokretanje Kluba žena u Donjem Lapcu, kao i edukativnih aktivnosti (tečajji stranih jezika, rada na računalima, edukacije o zdravstvenoj samozaštiti, jačanje međuetničke suradnje, organiziranje kulturno-zabavnih programa).

Kako poboljšati perspektivu povratka?

Ukoliko se problemi oko povrata vlasništva riješe u narednih godinu dana, te ukoliko Vlada RH i međunarodne institucije omoguće i podupru razvoj poljoprivrede i stočarstva mišljenja smo da bi u nekoliko godina područje Ličko-senjske županije bilo mjesto mjesto dostojno za normalni život kako stanovništva koje se trenutno tamo nalazi, tako i novih povratnika. Kada bi vlasti riješile samo pitanje povrata imovine koju su zauzeli profiteri, samo bi u Ličko-Senjskoj županiji bili stvoreni preduvjeti za povratkom oko 5.000 povratnika. Nadalje pitanje rješavanja alternativnog smještaja za izbjegle i prognane Hrvate iz BiH moglo bi se riješiti dodjelom privatnih kuća koje je od građana otkupila vladina Agencija za promet nekretninama. Nažalost, veliki dio takvih kuća podjeljen osobama koje nemaju potrebu za smještajem. Utoliko treba hitno izvršiti reviziju poslovanja Agencije za promet nekretninama i dodijeliti ih osobama kojima su najpotrebnije. Na taj način bi se osigurao povrat vlasništva potencijalnim povratnicima, te bi se i na taj način stvorile pretpostavke za povratom dodatnih 10.000 izbjeglih Srba, a posebice mladih. Ekonomsku perspektivu vidimo u stimulaciji poljoprivrede i obnavljanju stočarstva, uslužnih i ugostiteljskih djelatnosti (glavni prometni pravac Zagreb-Split) i turizma (Plitvička Jezera, Velebit, Gacko Polje, blizina Nacionalnog Parka Paklenica i Krka). (STINA)

Uredi HOMO-a:

Centralni ured Pula, tel. 00 385 52 505 976

Regionalni ured Korenica, tel. 00 385 53 776 409

Regionalni ured Donji Lapac, tel. 00 385 53 765 061

Evropska Komisija će nastaviti pružati podršku hrvatskoj vladi u procesu povratka izbjeglica i raseljenih osoba u sklopu CARDS programa

ULAGANJE U EKONOMSKU OBNOVU JAČA POVRATAK

Evropska Komisija primjećuje vidljiv napredak koji je postigla hrvatska vlada u olakšavanju procesa povratka i raseljenih osoba. Međutim, bez obzira na nastavak vladinih napora da se ubrza proces povratka, EU poklanja posebnu pažnju očuvanju demokratskih sloboda i poštovanja kulturne, vjeske i jezične različitosti kao i širenju suradnje s drugim zemljama u regiji u kontekstu procesa stabilizacije i pridruživanja.

U tom kontekstu, EU će kroz CARDS program (Pomoć EU za obnovu, razvoj i stabilizaciju) pružiti znatnu podršku vladama u regiji kao i civilnim udrugama kako bi pomogla izbjeglicama i raseljenim osobama, promovirala uzoran način vladanja, pomogla prevenciji konflikata i mirnom rješavanju problema i zaštitila prava manjina.

Podrška EU ekonomskom razvoju u područjima povratka će se ticati aspekta emokratske stabilizacije. Primarni zadatak će biti povećanje samopouzdanja onih koji se planiraju vratiti ili su se već vratili kao i podrška integraciji manjinskih skupina.

Drugi bitan cilj bit će poboljšanje postojećih vladinih struktura i procedura, prvenstveno na lokalnoj, ali i nacionanoj razini, kako bi se osiguralo da zakoni koji reguliraju i utječu na proces povratka budu potpuno i dosljedno provedeni i kako bi se svi oni koji se žele vratiti to mogli i napraviti.

Pregled prethodne podrške Hrvatskoj

Do sada je pomoć u obnovi Hrvatske bila koncentrirana na područja zahvaćena ratom. Evropska Unija zauzimala se za integrirani pristup povratku izbjeglica i raseljenih osoba kako bi se omogućio ekonomski prihvatljiv povratak. Zbog toga je pokrenut EUPOP program. Tijekom ovog programa (1996-2000), EU je dodijelila više od 48,5 milijuna eura.

Program je uključivao:

Obnovu kuća

Popravak javne infrastrukture

Ekstenzivno čišćenje minskih polja

Pravo, red i sigurnost
Podrška komisiji za vraćanje nekretnina
Maleni zajmovi i poslovni krediti

Trenutačne aktivnosti

Evropska Komisija odobrila je program u vrijednosti od 23,2 milijuna eura za povratak izbjeglica i raseljenih osoba u Hrvatsku. Zajedno s tim sredstvima, ukupan doprinos Komisije procesu povratka u Hrvatskoj iznosi više od 80 milijuna eura.

Taj program trebao bi omogućiti povratak 5000 ljudi u svoje domove kao i stimulirati ekonomsku aktivnost u područjima povratka..

Pozdravljajući program, **Chris Patten, povjerenik EU za vanjske poslove, je izjavio: “Ovaj program je još jedan primjer interesa EU za Hrvatsku kao i za cijelu regiju.”**

Program povratka izbjeglica i raseljenih osoba bit će financiran iz CARDS fonda za 2001. Ukupni budžet je 23,2 milijuna eura u koji su uključene dvije grane: obnova i s njom povezane mjere (19 milijuna eura) i ekonomska nezavisnost područjima povratka (4,2 milijuna eura). Ovaj program je prvi dio ukupne pomoći od 60 milijuna eura koje će Hrvatska primiti u sklopu CARDS programa u 2001.

Program obnova je paket koji u sebi sadrži mjere koje se odnose na obnovu kuća, javne i društvene infrastrukture, osnovne mjere za podršku povratnika i razvoj civilnog društva. Namjera te pomoći je ponuditi cijeli paket mjera svakoj općini koja je dobiva kako bi se osigurala cjelovita podrška. Ovaj paket bit će poduprt mjerama za uklanjanje pravnih i proceduralnih prepreka procesu povratka i čišćenjem mina kada je to potrebno za realizaciju obnove i ekonomske projekte.

Ekonomska nezavisnost je bitan dodatak obnovi budući da ekonomija povratka ovisi o dugoročnim mogućnostima za ekonomsku aktivnost i zapošljavanje. Kako bi se ostvarila ekonomska nezavisnost u područjima povratka, općinama će se pomoći kako bi mogle planirati vlastiti dugoročni ekonomski razvoj. Jačanje kapaciteta općina i lokalnih ponuđača usluga omogućit će im da razviju lokalne planove ekonomskog razvoja.

Dodatna podrška malim poduzetnicima u područjima povratka bit će kroz donacije, garancijski fond i tehnički savjet i obuku.

Područja koja će dobiti pomoć putem ovog programa su Istočna Slavonija, Zapadna Slavonija, Lika i Sjeverna Dalmacija, Banovina i Kordun.

Komisija će nastaviti s pružanjem pomoći kroz već uspostavljen i priznat program EUPOP (Europska Unija Program Obnove za Povratak) u suradnji s nevladinim udrugama koje već imaju iskustva na ovom području te su upoznati s načinom pomoći.

Pripremio Odjel za informiranje izaslanstva Evropske komisije u RH
kontakt osoba Mirella Rašić, tel. 385 1 4896 555

KISTANJE - HUMANI SPORAZUMNI POVRAT IMOVINE

Da je povratak imovine-kuće (inače gorući problem posebno na područjima od posebne državne skrbi, a ništa manje i drugim područjima Hrvatske), moguće ostvariti i kao čin humane geste govori primjer Janjevca Čičić Roka i njegove obitelji.

Roko Čičić sa obitelji, rješenjem br. 2198/31-01/97-01 izdanim od Komisije za privremeno preuzimanje i korištenje određene imovine od 13.03.1997. dobio je u Kistanjama kod Knina na korištenje kuću srpskog izbjeglice.

Zaposjednuti objekt je vlasništvo Mažibrada Save i majke mu Milice. Mažibrada Sava se u studenom 1999. vratio iz SRJ te predao zahtjev za povrat imovine, dok se sa suprugom privremeno smjestio kod susjeda. Kako je rješenjem dodjeljena kuća, u trenutku useljenja bila djelomično razrušena, zapaljena i neuvjetna za stanovanje to je Roko Čičić, privremeni korisnik osobnim radom

u predmetni objekt uložio znatna vlastita sredstva s namjerom da sa obitelji tu živi, radi i otvori dućan.

Vlasnik objekta Mažibrada Sava za pomoć u rješavanju problema povratka imovine obratio se ALTRUISTU - Centru iz Splita koji uspostavlja kontakt među zainteresiranim stranama u namjeri mogućeg sporazumnog dogovora oko rješenja povratka imovine. Uslijedilo je upoznavanje i dugotrajni razgovori kojih je krajni rezultat uspostava međusobnog povjerenja i pristanak na povrat kuće slijedeći moralne i humane vrijednosti. Ovaj čin Roka Čičića imaće neizmjerljivo veliku važnost ne samo kao čin povratka imovine već i motivirajući, možda i presudnu, ulogu na ostale doseljenike iz Janjeva što bi sveukupno moglo dati snažan poticaj razumijevanju da samo dobrom zajedničkom voljom mogu biti stvorene realne pretpostavke za miran zajednički život svih žitelja Kistanja i šire, smatraju u Altruistu te ističu kako vjeruju da se ovim slučajem otvara sasvim novi put u procesu povratka imovine na ovom vrlo, vrlo osjetljivom području.

Altruist je sada pokrenuo akciju kod međunarodnih organizacija da se osiguraju sredstva kojima bi se Roku Čičiću nadoknadila njegova ulaganja u Mažibradinu kuću, a predsjednik udruge Altruist Vojko Ivica ističe da će pomoć Roku Čičiću i njegovoj obitelji u ostvarivanju prava na povrat uloženi osobni sredstva biti put vjerovanju da svi želimo isto: zajedničkom voljom stvoriti uvjete boljem životu za sve.

Altruist istovremeno očekuje da pokrene i nove sporazumne dogovore oko rješavanja problema povrata imovine.

ALTRUIST-Centar za zaštitu ljudskih prava i građanskih sloboda, Split, Dalmacija, Hrvatska
21000 Split, Velebitska 28, tel.&fax: 00 385 21 534 573; 21000 Split, Sv.Kate 1, tel.&fax: 00 385 21 344 304; 22305 Kistanje, Kistanje 58, tel.&fax: 00 385 22 763 107

3. Dossier "Stanarska prava":

PROBLEM POVRATA STANARSKIH PRAVA SRBIMA IZAZVAO OŠTRA SUPROTSTAVLJANJA

OESS: VRŠIT ĆEMO PRITISAK NA HRVATSKU VLADU DA SE RIJEŠI PROBLEM STANARSKIH PRAVA IZBJEGLIH SRBA

Šef Misije OESS-a u Hrvatskoj Bernard Poncet prezentirao je najnoviji izvještaj Stalnom vijeću OESS-a u Beču o stanju u Hrvatskoj u kojem joj se i dalje zamjera neodgovarajući odnos prema problemu povratka te posebno upozorava na obaveze u pogledu stanarskih prava izbjeglih Srba.

Najnovije OESS-ovo izvješće za period od ožujka do početka studenog 2001. godine, po riječima Ponceta, ne razlikuje se puno od svih dosadašnjih. Hrvatskoj se zamjera sporost u ukidanju diskriminacijskih zakona i onemogućavanje povratka izbjeglih Srba na lokalnoj razini, diskriminacija u obnovi, nepriznavanje stanarskih prava izbjeglim Srbima, te nepostojanje Zakona o povratu imovine.

Poncet je precizirao da je hrvatska vlast do sada ukinula samo osam od 27 diskriminacijskih zakona, dok ih je devet djelomično izmijenila.

Šef misije OESSa u Hrvatskoj posebno je upozorio kako problem stanarskih prava ostaje jedan od glavnih prepreka za ubrzaniji povratak te istaknuo kako će misija OESS-a nastaviti urgirati kod hrvatske Vlade da donese zakonska rješenja koja bi omogućila povrat stanarskih prava ili odgovarajuću kompenzaciju srpskim izbjeglicama kojima su ona oduzeta procjenjujući da se radi između 50.000 i 60.000 takvih slučajeva.

OESS hrvatskim vlastima zamjera da još uvijek nisu učinile mnogo na uspostavi vladavine prava, katastrofalno stanje u pravosuđu, nedonošenje Ustavnog zakona o manjinama, te nedonošenje adekvatnog Zakona o HRT-u kojim bi se ta medijska kuća pretvorila u javni servis. Po ocjeni Ponceta, sadašnji zakonski prijedlog to neće moći osigurati, jer Hrvatski sabor i dalje postavlja direktora i time nadzire rad HRT-a.

Među pozitivnim učinjenim pomacima, Poncet je naveo inicijativu za procesuiranje domaćih osumnjičenika za ratne zločine, dobru suradnju vlade s Misijom OESS-a u Hrvatskoj i akciju ministra obnove Radimira Čačića u Republici Srpskoj za obnovu kuća Srba izbjeglih iz Hrvatske.

Stalno vijeće OESS-a, na svojoj sjednici 22. studenoga razmatralo je Izvješću misije OESS-a u Hrvatskoj te najavilo produžetak mandata Misije OESS-a u Hrvatskoj.

Ž. Antunović: HRVATSKA NEĆE IZBJEGLICAMA VRATITI STANARSKA PRAVA,

Potpredsjednica hrvatske Vlade Željka Antunović izjavila je da Hrvatska neće vratiti pedeset tisuća stanarskih prava izbjeglim Srbima, a inzistiranje da to pitanje riješi kroz povrat, ocijenila je prevarom u koju se silom hrvatska Vlada želi uvući.

Komentirajući navode voditelja Misije OESS-a u Hrvatskoj Bernarda Ponceta u najnovijem izvještaju o Hrvatskoj da će ta međunarodna organizacija nastaviti s naporima da hrvatske vlasti izbjeglim Srbima vrate između 50 i 60 tisuća stanarskih prava ili ih obeštete, Antunović je potvrdila kako postoji veliki nesporazum između OESS-a o tom pitanju koje nije vlasničko pravo, bez obzira što je imalo čitav niz elemenata vlasničkih prava.

-Moj je dojam, da li namjerno ili doista u zabludi, da predstavnici Misije OESS-a uopće ne razumiju institut stanarskog prava. On je bio jedinstvena kategorija stambenog zbrinjavanja u svijetu i mislim da ga malo tko uopće razumije - precizirala je Antunović dodajući kako je stanarsko pravo ukinuto nakon vrlo povoljne privatizacije društvene imovine.

-Zbog toga ne postoji niti jedna obaveza bilo koga u hrvatskoj državi da obešteti bivšeg nositelja stanarskog prava - ustvrdila je Antunović. Po njenim riječima, oni koji su "otišli dobrovoljno", izgubili su stanarsko pravo jer šest mjeseci nisu živjeli u svom stanu.

-Oni žele materijalizirati, unovčiti tu intenciju međunarodne zajednice, kupiti stan za vrlo male novce, prodati ga skuplje i s tim novcem otići živjeti negdje drugdje u svijetu. To je prevara u koju se silom želi uvući hrvatska Vlada, a ja sada vrlo otvoreno kažem - mi to niti hoćemo, niti nas itko može natjerati da pristanemo, naglasila je Željka Antunović.

Antunović je dodala da je obaveza hrvatske vlade zbrinuti ljude koji su ukinućem stanarskog prava danas ugroženi ili stambeno nezbrinuti, davanjem državnih stanova u najam. Za ljude koji su nasilnim izbacivanjem iz stanova gubili stanarsko pravo na nezakonit i potpuno ilegalan način, kazala je da se vode sudski sporovi koji moraju biti završeni u korist onih nad kojima se postupalo nezakonito.

Ž. Puhovski: TREBA PRODUŽITI ROK ZA OTKUP STANOVA

Hrvatski helsinški odbor protivi se potezima hrvatskih vlasti kojima se onemogućava dijelu hrvatskih građana, koji to zbog ratnih okolnosti nisu mogli učiniti do 1996. godine, da otkupe stanove i traži da se rok za otkup stanova produži.

Predsjednik HHO-a Žarko Puhovski je precizirao da građanima koji su napustili Hrvatsku treba omogućiti da otkupe stanove. On je potpuno neprimjerenim ocijenio izjave potpredsjednice hrvatske Vlade Željke Antunović koja je zahtjeve tih građana nazvala drskim. Time se, po njegovim riječima, krši i ustavna jednakost građana.

- Čini se potpuno neshvatljivim da u suvremenom svijetu izvršna vlast jedne demokratske pravne države sebi dopušta da ljude koji su bili akcijom vojnika te države, ili onih koji su se uz vojnike šlepali, pod prijetnjom smrću, natjerani da pod prijetnjom smrću napuste svoje stanove, ili nakon što su im ubili neke članove obitelji, danas naziva odbjeglih ljudima koji nisu željeli biti ovdje, precizirao je Puhovski.

ToD: NEPRIHVATLJIVE NECIVILIZIRANE DISKRIMINIRAJUĆE IZJAVE ŽELJKE ANTUNOVIĆ I RADIMIRA ČAČIĆA

Nevladina organizacija Splitska grupa ToD (Transition to Democracy) ocijenila je neprihvatljivom izjavu potpredsjednice hrvatske Vlade Željke Antunović da hrvatska država "nema

nikakvu obavezu vratiti stanarska prava oduzeta izbjeglim Srbima", te da je "na to nitko ne može prisiliti".

Splitska grupa ToD upozorila je da takvi tonovi, pogotovo ako oni nisu osobni, već i stavovi Vlade u cjelini, neminovno dovode do novih zaoštavanja odnosa Hrvatske s međunarodnom zajednicom, a time i usporavanja njenog uključivanja u europske integracije ili čak izolacije.

-Osudujemo kao neprimjerenu tvrdnju Željke Antunović da je Misija OESS-a u Hrvatskoj "u zabludi" te da njeni predstavnici "uopće ne razumiju institut stanarskog prava" koji "nije vlasničko pravo". Ovakvi tonovi koje smo slušali posljednjih desetak godina izraz su ksenofobije i sadašnje hrvatske vlasti, te njene nesposobnosti da se do kraja obračuna sa naslijeđenim nedemokratskim standardima uspostavljenim kroz diskriminirajuće zakone HDZ-ova režima - ističe u priopćenju Splitska grupa ToD dodajući kako takvim stavom Antunović vrijeđa i diskriminira hrvatske građane srpske nacionalnosti, stavljajući ih u neravnopravan položaj s ostalim građanima RH kojima je omogućen otkup društvenih stanova.

Splitska grupa ToD upozorila je i na neprihvatljivu izjavu ministra obnove Radimira Čačića, koja predstavlja verifikaciju sprovedenog etničkog čišćenja, da je u saborskoj proceduri zakonski prijedlog koji će sadašnjim korisnicima stanova srpskih izbjeglica i povratnika na područjima od posebne državne skrbi - useljenicima iz BiH i SRJ - nakon deset godina "omogućiti otkup i stjecanje vlasništva po povoljnim uvjetima".

Ova nevladina udruga, kao inicijator projekta "Zakon o povratu imovine - od prvog slova do usvajanja" pozvala je demokratsku i građansku Hrvatsku, kao i međunarodne organizacije, da osude ovakve nestručne, necivilizirane i diskriminirajuće ispade vladinih dužnosnika, te se zložila za vladavinu prava i ravnopravnost svih građana RH u skladu s evropskim standardima.

B. Marendić: SPORAZUMOM O SUKCESIJI HRVATSKA SE NIJE OBAVEZALA VRATITI STANARSKA PRAVA

Predstojnik Ureda hrvatske Vlade za sukcesiju bivše SFRJ Božo Marendić izjavio je za Novi list da se Sporazumom o sukcesiji bivše SFRJ, potpisanom 29. lipnja ove godine, Hrvatska nije obavezala svojim državljanima vratiti stanarsko pravo koje su imali do 1990. godine niti se hrvatsko izaslanstvo zalagalo za to da se društveni stanovi nad kojima je postojalo stanarsko pravo ugrade u Sporazum.

-Laž je da sam se osobno zalagao da se ti stanovi ugrade u podjelu imovine bivše države. To nikada nisam rekao i to se kosi sa platformom hrvatske delegacije koja je vodila pregovore o sukcesiji, precizirao je Marendić, negirajući izjavu člника jugoslavenskog Komiteta za zaštitu osoba pogođenih ratom Ljube Nikolina.

Marendić je kazao da su se sve delegacije složile da sukcesijska masa obuhvaća samo imovinu SFRJ, pa društveni stanovi tu ne spadaju, s čime se složila i delegacija SR Jugoslavije. Po njegovim riječima, za vrijeme vladavine Slobodana Miloševića, jugoslavenska je delegacija predvođena Kostom Mihajlovićem tražila da stanovi uđu u sukcesijsku masu, ali to ostale delegacije nisu htjele prihvatiti, pa da je od toga odustala i SRJ nakon pada Miloševića.

Marendić je ustvrdio da Sporazum samo načelno spominje pitanje stanarskih prava i primjenu zakona o najmu.

-U članku 6 aneksa o privatnoj imovini i stečenim pravima kaže se da svaka država sljednica problematiku vezanu uz stanarska prava rješava u skladu s domaćim zakonodavstvom. U slučaju Hrvatske to znači da su 1996. godine zakonski ukinuta stanarska prava i da se od tada na sve ravnopravno primjenjuje Zakon o najmu - naglasio je Marendić.

R.Čačić: OTKUP STANOVA MOGUĆ TEK NAKON STANOVANJA U NJIMA DESET GODINA

Hrvatski ministar javnih radova, obnove i graditeljstva Radimir Čačić ustvrdio je da Hrvatska svojim državljanima, izbjeglim Srbima, daje ista prava kao i svim drugim građanima

Hrvatske, pa će im omogućiti i pravo na otkup stanova ako u tim stanovima budu boravili deset godina, piše Slobodna Dalmacija.

U izjavi datoj u Korinicama (Šamac) u Bosni i Hercegovini prilikom potpisivanja ugovora sa Vijećem ministara BiH o obnovi i izgradnji oštećenih i uništenih obiteljskih kuća Hrvata u BiH koji se danas nalaze u izbjeglištvu u Hrvatskoj u kućama izbjeglih Srba, Čačić je pecizirao da je desetogodišnji ostanak u stanovima uvjet iz Zakona o otkupu društvenih stanova.

On je odbio komentirati izjave potpredsjednice Vlade Željke Antunović da Hrvatska izbjeglim Srbima neće vratiti stanove, ali je dodao da se ne radi o 50 tisuća, već o manjem broju stanova. Predsjednik Hrvatskog helsinškog odbora dr.Žarko Puhovski je u srijedu na press konferenciji izjavio kako se prema procjenama HHO-a radi o 15-tak tisuća stanova.

J.Crnić: NEMA MASOVNIH UKIDANJA PRESUDA O ODUZIMANJU STANARSKIH PRAVA

Predsjednik Vrhovnog suda RH Jadranko Crnić demantirao je vijest beogradske radiostanice B92 da ovaj sud masovno ukida presude lokalnih sudova iz doba HDZ-a kojima su izbjeglim Srbima oduzimana stanarska prava.

Crnić je rekao da je ta informacija netočna te podsjetio da Vrhovni sud donosi odluke o pojedinačnim sporovima o otkazu stanarskih prava primjenjujući zakone o stambenim odnosima te o najmu stanova.

Naglasivši da se prema svim građanima ponaša jedanako bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost Crnić je istaknuo da "Vrhovni sud na osnovu (spomenutih) zakona u normalnoj sudskoj proceduri odlučuje o spornim pitanjima u svakom pojedinom predmetu imajući na umu činjenice. Nema govora ni o kakvom kampanjskom ponašanju kako bi sugerirala netočna informacija objavljena na Radiju B92 ", rekao je Crnić.

IZASLANSTVA RH I SRJ OTVORILA PITANJE POVRATA STANARSKIH PRAVA

Na prvom sastanku vladinih povjerenstava za izbjeglice Hrvatske i SRJ održanom u dvorcu Bežanec kraj Zagreba uz prisustvo predstavnika međunarodnih organizacija otvoreno je i pitanje povrata stanarskih prava srpskim izbjeglicama iz Hrvatske

"To pitanje nije bilo detaljizirano, ali je prvi put između dvije države i to pitanje stavljeno na dnevni red. Nadamo se da ćemo na idućim sastancima o tome i konkretnije razgovarati", izjavio je nakon sastanka zatvorenog za javnost savjetnik predsjednika Jugoslavije za pitanja izbjeglica Petar Lađević.

S hrvatske je strane rečeno da je u okviru postojećeg hrvatskog zakonodavstva moguće vratiti dio stanarskih prava, a pomoćnik hrvatskog ministra za graditeljstvo, obnovu i javne radove Lovro Pejković je izjavio da je dogovoreno da će u skladu s mogućnostima i Zakonom o područjima od posebne državne skrbi stambeno biti zbrinuti oni povratnici koji su bivši nositelji stanarskog prava te se žele vratiti, a nemaju drugu imovinu.

Pejković je ocijenio je da je brojka kojom je OESS baratao od 50.000 zahtjeva za povrat stanarskog prava izbjeglih Srba nerealna i preuveličana te da nije niti spomenuta. Pejković je izjavio da bi do polovice iduće godine trebalo završiti s poslom deregistracije osoba s izbjegličkim statusom koje su se iz Jugoslavije i Bosne i Hercegovine vratile u Hrvatsku.

Ima 13 tisuća slučajeva odobrenih zahtjeva za povratak iz BiH i SRJ, rekao je Pejković, a nemamo evidenciju koliko se takvih osoba doista vratilo, te je zato važno najprije utvrditi stvarni broj povratnika i izbjeglica, kazao je Pejković.

OESS o negativnim reakcijama hrvatskih dužnosnika u vezi stanarskih prava: OSTAJEMO PRI SVOJIM STAVOVIMA A HRVATSKOJ VLADI SMO SPREMNI POMOĆI DA NAĐE NAJBOLJA RJEŠENJA

Nakon negativnih reakcija dužnosnika hrvatskih vlasti o stavu OESS-a kako bi trebalo pokrenuti rješavanje povrata stanarskih prava izbjeglim hrvatskim Srbima glasnogovornik misije OESS-a u Hrvatskoj Alessandro Fracasetti za POVRATAK je izjavio da OESS ostaje pri svojim stavovima te smatra da treba donijeti odredbe kojima bi se nadomjestio gubitak koji su pretrpjeli bivši nosioci stanarskih prava. Izjavu A. Fracasetija donosimo u cjelosti:

"Misija OESS-a u Hrvatskoj želi ponoviti svoje stajalište o potrebi iznalaženja zadovoljavajućih načina rješavanja važnoga pitanja izgubljenih stanarskih prava u Hrvatskoj. Misija je opetovano izrazila svoje gledište o ovom pitanju u prošlosti, i javno i kroz svoju redovitu komunikaciju s Vladom.

Značajan broj domaćinstava hrvatskih građana i stanovnika, gotovo isključivo srpske narodnosti, izgubilo je svoja stanarska prava kroz zakonodavstvo usvojeno prije, za vrijeme i nakon sukoba. K tome, uvjeti koji su postojali u vrijeme kad je 1995. usvojeno zakonodavstvo za područja od posebne državne skrbi koje je ukinulo stanarska prava nisu ni na koji način pridonijeli povratku hrvatskih Srba koji bi im omogućio da reguliraju svoj položaj da bi se mogli nastaviti koristiti svojim stanovima kojima su se prije koristili putem stanarskoga prava.

Misija OESS-a smatra da se zaštita 1. članka 1. Protokola Konvencije o zaštiti ljudskih prava proteže i na stanarska prava jer ona po svojim karakteristikama svakako predstavljaju vrstu imovinskih interesa. Nadalje, mnoga stanarska prava su otkazana u proceduri koja nije zadovoljavala uvjete iz članka 6. Konvencije koji garantira pravo na pravično suđenje. Zatim, dio stanarskih prava je izgubljen samo na temelju Zakona o najmu stanova na oslobođenom području (iz 1995.), ex lege, koji je uvjetovao zadržavanje prava vraćanjem korisnika stanarskoga prava u Republiku Hrvatsku u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu Zakona, što je u tadašnjim političkim prilikama bilo neizvedivo.

Misija je upoznata s mnogim slučajevima u kojima su stanari nasilno izbačeni iz svojih stanova od strane pojedinaca i grupa koje su se nelegalno domogle stanova, te se koristile prijetnjama i zastrašivanjem da bi izgnale njihove stanare. Takvi se slučajevi moraju prioritetno ponovno razmotriti.

Misija smatra da treba donijeti odredbe koje bi nadomjestile gubitak koji su bivši korisnici stanarskoga prava pretrpjeli, te je spreman s Vladom istražiti rješenja prihvatljiva svim stranama.

Misija ne namjerava, niti smatra korisnim nastavljati razmjenu mišljenja s vladom putem medija. OESS će se skupa s Vladom nastaviti baviti ovim složenim pitanjem putem uobičajenih kanala, s ciljem pronalaženja načina na koje se može pomoći onima koji su izgubili svoja stanarska prava da riješe ovo pitanje, te načina pomoći onima koji se žele vratiti."

4. VIJESTI

L. Pejковиć: SEDAM TISUĆA OBJEKATA TREBA VRATITI VLASNICIMA

Pomoćnik ministra javnih radova, obnove i graditeljstva u Upravi za prognanike, povratnike i izbjeglice Lovre Pejковиć ustvrdio je u interviewu Vjesniku da će do kraja 2002. godine sva imovina biti vraćena vlasnicima, uglavnom kuće u kojima sada stanuju povratnici i izbjeglice.

Pejковиć je precizirao da je ukupno zauzeto sedam tisuća objekata koje treba vratiti njihovim vlasnicima, uglavnom Srbima, i to prije svega onima koji su podnijeli zahtjev za povrat.

Sadašnji stanari tih kuća, po njegovim riječima, neće biti izbačeni na ulicu, jer će se za iseljene stanare do kraja 2002. godine sagraditi nove stambene jedinice ili osposobiti oštećene. Pejковиć je potvrdio da ima otpora iseljavanju, te kazao da će se tolerirati oni koji su opravdani, kao što je primjerice, ako je dvorište kuće onoga koji se treba iseliti minimirano.

Govoreći o strukturi sadašnjih korisnika kuća, Pejковиć je rekao da je 61 posto njih iz BiH, 29 posto iz Hrvatske, iz SRJ (Vojvodina i Kosovo) šest posto, dok je iz drugih država (uglavnom iz dijaspore) njih četiri posto.

Kao prognanici, izbjeglice i povratnici na državnoj skrbi su 50.622 osobe. Izvan svog doma, ako prognanici u Hrvatskoj žive 20.873 osobe. U statusu povratnika su 9.294 osobe. S izbjegličkim statusom je 20.455 osoba (93 posto iz BiH, 6 posto s Kosova i jedan posto iz SRJ).

Hrvatskih građana srpske nacionalnosti koji koji borave u SRJ i BiH, a koji su podnijeli zahtjev za povratak je 13.000. Od osoba koje su izgubile izbjeglički status zbog stjecanja hrvatskog državljanstva, ali i dalje borave u Hrvatskoj oko 120.000 ih je iz BiH, a oko 30.000 iz SRJ. Značajan broj njih zauzima privatnu imovinu u Hrvatskoj.

U vezi 20 milijuna kuna koje je hrvatska Vlada još u proljeće odlučila dati za nabavku građevinskog materijala za obnovu kuća u BiH osobama koje kao izbjeglice žive u Hrvatskoj, Pejković je kazao da je problem u Republici Srpskoj.

-Većina od 400 objekata koji će se obnoviti nalaze se u Republici Srpskoj, u Posavini i oko Banja Luke. Taj entitet ima visoku carinu na uvoz tog materijala, što bi uvelike povećalo troškove - precizirao je Pejković dodajući da će se idućeg tjedna potpisati ugovor na razini dviju država, pa će materijal odmah krenuti, a korisnici su već određeni.

MREŽA NEVLADINIH ORGANIZACIJA JUGOISTOČNE EVROPE O ZAKONSKIM OGRANIČENJIMA U PRAVIMA IZBJEGLICA

Zakonska ograničenja, kao i ona u praksi u ostvarivanju prava izbjeglica, bit će koncem siječnja 2002. godine tema Konferencije nacionalnih nevladinih organizacija uključenih u projekt "Strategija zagovaranja prava izbjeglica i raseljenih osoba" koji financira Dansko vijeće za izbjeglice u okviru programa "Fresta".

Mreža nevladinih organizacija jugoistočne Europe za pomoć izbjeglicama (SEE-RAN), odnosno Balkanska mreža za ljudska prava (BAHRN), na skupu će raspravljati i o problemu stanarskih prava oduzetim izbjeglicama iz Hrvatske. Jedan od dokumenata koji bi trebao doprinijeti kvalitetnoj raspravi jest "Prikaz stambenog zakonodavstva u Republici Hrvatskoj u razdoblju 1990.-2000. godine i posljedice njegove primjene na položaj prognanika i izbjeglica" kojeg je pripremila pravna savjetnica Srpskog demokratskog foruma Ankica Gorkič.

PREMA NOVOM USTAVNOM ZAKONU SRBI BI MOGLI POVEĆATI BROJ ZASTUPNIKA U SABORU

Hrvatska ministrica pravosuđa Ingrid Antičević-Marinović najavila je novi nacrt Ustavnog zakona o pravima manjina koji će osiguravati razmjernu zastupljenost onim manjinama koje imaju više od šest posto udjela u ukupnom stanovništvu.

Pripadnici srpske etničke zajednice, ukoliko pređu šest posto u ukupnom stanovništvu, po tom bi zakonskom prijedlogu imali pravo na devet umjesto sadašnjeg jednog zastupnika u Hrvatskom saboru.

Predsjednik Srpskon narodnog vijeća Milorad Pupovac pozdravio je najavu izmjene Izbornog zakona kojim bi se prag za razmjernu zastupljenost manjinama spustio na šest posto udjela u ukupnom stanovništvu zemlje.

-Ovaj je zakon dobro rješenje, a nova vlast konačno ima priliku započeti s aktivnom manjinskom politikom. Ipak, preuranjeno je u zakon uvoditi brojku od šest posto bez rezultata popisa - precizirao je Pupovac naglasivši kako se s objavom rezultata popisa stanovništva, odnosno o njihovoj nacionalnoj strukturi odugovlači vjerovatno zbog poražavajućeg podatka o udjelu manjina koji se s prijeratnih 22 spustio na oko devet posto, naglasio je Pupovac.

HRVATSKA VLADA ZATRAŽILA OD OESS-a DA SE USREDOTOČI NA KONKRETNE PROJEKTE POTICANJA POVRA'TKA PROGNA'NIKA

Hrvatska vlada zatražila je od Misije OESS-a u Hrvatskoj da se usredotoči na konkretne projekte poticanja povratka prognanika i izbjeglica.

Vicepremijer Goran Granić ocijenio je pozitivnom dosadašnju suradnju hrvatske Vlade s OESS-om, unatoč, kako je precizirao, "razlikama u pristupanju određenim problemima". On je ocijenio da je OESS pridonio normalizaciji prilika u zemlji.

Procijenivši kako je i sama znatno doprinijela poticanju obnove i povratka prognanika i izbjelica, hrvatska Vlada predviđa skori završetak misije OESS-a u Hrvatskoj, kao i smanjenje njezinih koordinacijskih centara i osoblja.

BOSNA I HERCEGOVINA

1. Katolički školski centar u Sarajevu

PRODUKTIVNA MULTIETNIČNOST

pripremio Šefik Tatlić

Bosna i Hercegovina je prilično nesređena multietnička država, što se možda najviše, i to vrlo snažno, ogleda u njenom obrazovnom sistemu. Još uvijek, šest godina nakon rata, u BiH postoje tri nastavna programa po kojima se obrazuju učenici u osnovnim i srednjim školama. Dugo vremena ti su programi u takozvanoj grupi društvenih predmeta bili duboko suprotstavljeni. Svaka nacionalna grupacija u BiH imala je svoju istoriju, svoju umjetnost i svoju kulturu. Na teritorijama sa većinskim hrvatskim i srpskim stanovništvom učilo se po nastavnim programima Hrvatske i Jugoslavije, dakako ne kumulativno, već u zavisnosti od toga «čija je teritorija». U takvoj situaciji ignoriranja ili ocrnjavanja «onog drugog», nije se bilo lako odlučiti za povratak i upis djeteta u školu u kojoj će ono biti manjina i gdje će učiti pod snažnim pritiskom dnevne politike, a ne samo univerzalnih i naučnih vrijednosti.

Međunarodna zajednica u BiH odavno je uvidjela opasnost ovakve totalne podjele obrazovnog sistema i nizom pritisaka uspjela je prisiliti vlasti oba entiteta i sve tri nacionalne grupacije da vrata univerzalnost obrazovanju. Rezultat toga je da se u Republici Srpskoj više ne koriste, ili se koriste samo kao prelazna faza, neki udžbenici iz Srbije. Slično je i na hrvatskim teritorijama. Program je prilagođen tako da fungira činjenica da postoji država BiH, u kojoj ravnopravno žive sva tri naroda, a posebna nacionalna pozornost se kroz istoriju i kulturu daje u zavisnosti od toga koja je nacionalna većinska grupa. Takozvani «jezik mržnje» je, kao i u većini drugih društvenih segmenata, iščezao, što je rezultat samosvijesti i kod nekadašnjeg «ekstremnog» nastavnog kadra da se ne može kroz sve provlačiti politika. Međutim, ove riječi hvale nikako ne znače da je u obrazovnom sistemu sve idealno. I dalje je prisutna podjela na nacionalne obrazovne sisteme, s tim što su razlike manje, no i dalje postoje i kočje normalan prosperitet države.

Stoga se Hrvati na teritorijama sa većinskim bošnjačkim stanovništvom u značajnom broju upisuju u Katoličke školske centre koji postoje u Sarajevu, Tuzli, Zenici, Travniku i Konjicu. Najveći je dakako u Sarajevu, a čak nosi i epitet multietničke i multikonfesionalne institucije.

Ovaj obrazovni centar trenutno pohađa 1159 učenika, od čega je 25 % Bošnjaka, 7 % Srba, te 60 % Hrvata, koji u 90% slučajeva dolaze iz mješovitih brakova. Školu pohađaju i 3 učenika Židova i oko 25 učenika raznih diplomata u Sarajevu; Poljaci, Česi, Rusi, Nijemci, Amerikanci, Talijani, Palestinci i Južno-Korejanci. Treba napomenuti da je strogo zabranjeno razdvajanje učenika po vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti te da su sva odjeljenja izmiješana samo u skladu sa potrebama nastave.

“Katolički školski centar osnovan je u ratu, u jesen 1994. godine, a službeno je otvoren 19.11.1994. godine. Škola je i otvorena zato što katolička pomoć ljudima znači i da se obrazuju te da žive zajedno”, riječi su Ante Meštrovića, ravnatelja centra od 1997. godine.

Sastavni dijelovi Centra su Osnovna škola sa dva odjeljenja u centru grada, te jednim dislociranim odjeljenjem u sarajevskom naselju Stup. Zatim, opća gimnazija sa tri odjeljenja, te srednja medicinska škola sa dva odjeljenja. Svako odjeljenje ima od 18 do 26 učenika.

Sam predmetni plan i program Katoličkog školskog centra potpuno je usklađen sa nastavnim programom osnovnih i srednjih škola Kantona / Županije Sarajevo. Međutim, postoji i par specifičnih predmeta.

“Imamo povijest religija, etiku, odgoj za demokraciju, ekologiju, a u srednjoj medicinskoj školi imamo medicinsku etiku. Od samog početka imamo predmet informatiku, engleski jezik se uči od prvog razreda, a od petog razreda učenici imaju mogućnost biranja između njemačkog i francuskog jezika”, kaže ravnatelj Meštrović. “Također, latinski jezik je konstantno zastupljen u gimnaziji i srednjoj medicinskoj školi”, dodaje Meštrović.

Kako je u BiH trenutno vrlo aktuelno pitanje o formi predmeta vjerskog obrazovanja, interesantno je vidjeti kako se ovakvom predmetu pristupa u centru koji u imenu ima religijski prefiks.

“U okviru našeg predmeta Povijest religija, koji i sam predajem, izučavamo povijest ranih civilizacija (Mezopotamije, Rima), monoteističke religije, srednji vijek te sve bitnosti koje se tiču ove teme. Također, izučavamo i moderne religijske sekte, a učenici su, inače, jako skloni ovom predmetu i doživljavaju ga kao nešto jako fino i korisno”, kaže Meštrović.

Ovaj predmet je obavezan za sve učenike škole. Međutim, u centru postoji i vjeronauka, koja je fakultativna. Nju pohađaju prije svega katolici – Hrvati. Fakultativno izučavanje vjeronauke omogućava da škola ima građanski karakter, ali i da oni koji su zainteresovani mogu dobiti značajnu vjersku poduku.

“Ostale predmete i cijeli plan i program u Centru predaje nadasve stručan, te multinacionalan i multikonfesionalan nastavnički kadar”, dodaje Meštrović.

Inače, nastava se odvija u dobro opremljenim kabinetima, sa popratnom opremom za specifične predmete (biologija, predmeti srednje medicinske škole, kabinet za informatiku sa konekcijom na Internet). Oko svih pitanja, te eventualnih problema, koja nisu direktno vezana za nastavu, komunikacija između učenika i nastavnika odvija se individualno na relaciji učenik – nastavnik, te grupno, kroz Vijeće učenika, gdje oni iznose svoje zamjerke i prijedloge.

Komunikacija između nastavnika i roditelja obavlja se kroz roditeljske sastanke, tzv. Savjete roditelja koji funkcioniraju u sve tri škole i na koje se roditelji redovno odazivaju. A šta se na tim sastancima događa?

“Mi tu pokušavamo pozvati roditelje na suradnju, utjecati na njih da ne prepuštaju djecu drogama, ulici, da budu otvoreni s nama. Mnogi smatraju da smo strogi, recimo u pitanjima odgoja, jer ne toleriramo pojave kao lijenost, nasilničko ponašanje, psovanje ili slično... ali mi ne vidimo drugog načina. Za sve osobne probleme koje učenici mogu imati mogu se obratiti razredniku, školskom pedagogu ili ravnatelju”, odgovara Meštrović i dodaje da mu nije poznat nijedan slučaj asocijalnog ponašanja učenika van Centra.

Katolički školski centar je priznata institucija, a svjedodžbe koje učenici dobijaju imaju isti status kao i svjedodžbe državnih škola. Po Meštrovićevim riječima mnogi bivši učenici Centra danas uspješno studiraju u inostranstvu. Uvjeti za upis u srednje škole u okviru Centra su kao i u svim ostalim srednjim školama: završen osmi razred, svjedodžba o zadnja četiri razreda osnovne škole i rodni list. Postoji i prijemni ispit koji je propisalo Ministarstvo obrazovanja kantona / županije.

Problemi koji opterećuju Centar su uglavnom finansijske prirode. Kako se uopće finansira Centar?

“Prve dvije godine bili smo financirani od strane Vrhbosanske nadbiskupije, a od tada školu financira nadležno kantonalno/županijsko Ministarstvo. Nadbiskupija, kao osnivač, brine o održavanju zgrade, računarima, namještaju, održavanju prostorija i slično...”. A na pitanje kako se centar bori za veću pomoć, ravnatelj odgovara:

“Mi imamo taj problem da nas se smatra vjerskom školom, što mi zbog naše naglašene multietničnosti, apsolutno nismo. A iako se mnogi predstavljaju kao da pomažu multietničnu BiH, i iako smo mi od samoga početka Bosna i Hercegovina u malome, dobijamo vrlo malo finansijske pomoći”.

Trenutne potrebe ovog centra su veća dvorana, gdje bi 1100 učenika moglo dobiti adekvatan tjelesni odgoj, dvorana za razna kulturna događanja, te biblioteka za 10.000 knjiga koje trenutno stoje u vlažnim podrumskim prostorijama. Rukovodstvo škole, kao i njen osnivač, ne žele politiku u

školi, tako da su protiv političko-uslovljenih donacija, jer se na taj način može narušiti teško stečeni ugled i profesionalnost.

Broj Katoličkog školskog centra u Sarajevu je +387 33 653-506.

2. Intervju: Severin Montina, pomoćnik ministra za Obrazovanje, nauku, sport i kulturu Federacije BiH

REFORME ŠKOLSTVA SU DUGOTRAJAN PROCES

razovarao Radenko Udovičić

Da li u Federaciji BiH postoji još uvijek dualnost u obrazovanju između teritorija gdje su Bošnjaci i Hrvati u većini ?

Nažalost još uvijek postoji. Međutim, naš cilj nije da uvedemo jedinstven obrazovni sustav, već nam je cilj da uvedemo neke zajedničke osnove koje bi bile na cijelom teritoriju Federacije BiH. Te zajedničke osnove moraju biti prihvaćene od kantonalnih ministarstava, te bi onda postojao zajednički dio nastavnog plana i programa, dok bi ono što je karakteristično za dotični kanton i dotični narod bilo zastupljeno tridesetak posto.

Međutim, u pitanju ste spomenuli dualnost. Vi znate da imamo deset kantona i neke stvari od zakonodavstva i značaja za samo obrazovanje postoje i u samim kantonima gdje su Bošnjaci u većini. Naš cilj, kada smo počeli ovu jednu reformu školstva, je da se te neke stvari ujednače i približe da bi prohodnost učenika i studenata, a samim tim i povratnika, bila poboljšana. Stoga se trudimo da uvedemo neke standarde koji su u Europi.

Dokle se došlo sa tim nastojanjima o kojim govorite. Da li ima naznaka da će se u skorije vrijeme obrazovni sistem stabilizovati i doći na te evropske osnove sa bosanskim specifičnostima ?

U nekim segmentima to je uveliko u tijeku. U nekim, nažalost, još uvijek je u povoju. Reforma školstva u zemljama zapadne Europe, posebno ovih zadnjih godina kada je došlo do uključivanja informatičkih inovacija, je u toku i ne ide brzo. Nije realno ni kod nas očekivati da sve bude preko noći. Mi moramo da prevaziđemo zaostatak koji smo svakako imali prema Europi i svijetu, i koji se zbog rata uveliko i povećao. Ovakve reforme u svijetu traju i do 10 godina. Mi sada nastojimo da napravimo reformu za sigurno kraće vrijeme i smatramo da će naša reforma, uvijetno rečeno, trajati 4 do 5 godina. U nekim segmentima nam pomaže međunarodna zajednica, dok se u nekim segmentima mi sami se nosimo sa poteškoćama.

Najdalje smo otišli u reformi srednjeg stručnog obrazovanja. Izgrađeni su takozvani moduli za šest zanimanja i išli su u 15 škola u Federaciji BiH eksperimentalno, a isto toliko škola je izrazilo spremnost da ide pod tim modulima. Sada se završava ta eksperimentalna faza i sasvim je sigurno da i u Republici Srpskoj i u Federaciji će se ustaliti ovaj sistem. Očekujemo da 2003. godine ovaj modul srednjeg obrazovanja, koji je u suštini stručan i evropski, bude opšteprihvaćen u cijeloj zemlji.

Spomenuli ste Republiku Srpsku. Da li vaše ministarstvo ima kontakte sa tamošnjim adekvatnim ministarstvom. Postoje li naponi da se obrazovni sistem riješi na nivou cijele BiH ?

Naravno da imamo kontakte. Ti kontakti su uvijek u prisustvu međunarodne zajednice, ali ne zato što nas ona na to prisiljava, već je razlog što na taj način naše razgovore možemo obogatiti i u krajnjem slučaju nešto se efikasnije može dogovoriti. Mi smo postigli dogovor još 10. svibnja 2000. godine, kada je potpisana jedna deklaracija gdje su Republika Srpska i Federacija BiH

prihvatili neke elemente tih zajedničkih pregovaranja. Između ostalog ugovoreni su i redovni mjesečni sastanci naša dva ministarstva gdje se ulažu naponi da se unaprijedi obrazovni sustav.

Kakav je položaj vjeronauke u školama ?

Na primjeru vjeronauke možete najbolje vidjeti te različitosti po kantonima u samoj Federaciji BiH. U nekim kantonima je vjeronauk obavezan kao u Unsko-sanskom kantonu i Goraždanskom kantonu, dok u nekima nije. Dakle, zavisi od kantona do kantona i vjeronauka je različito prihvaćena u zavisnosti od vlasti.

Da li je zakonom dozvoljeno postojanje privatnih škola ?

Zakon to dozvoljava. Već 1990. godine u Socijalističkoj Republici BiH bilo je predviđeno postojanje privatnih škola i to je preuzeto po svim kantonima. Naravno, treba zadovoljiti neke preduvjete što nije lako, jer su visoki standardi. Krenimo od samog prostora i opremljenosti škola, do kvaliteta nastave i kadra. Uglavnom se ta privatnost oslikava na predškolskim ustanovama, dok je na primjer Katolički školski centar, kako u osnovnom tako i u srednjem obrazovanju, privatna škola.

Da djeca povratnika koja su završila osnovne škole u Hrvatskoj, da li im se te diplome priznaju kada dođu u Federaciju BiH i žele se upisati u srednju školu ?

Treba izvršiti verificiranje što u osnovi nije problem. Međutim, mi bi voljeli da to ide automatski bez verificiranja. Međutim, kada se dođe u ovaj dio Federacije (bošnjački – op.aut.) vrši se verifikacija diploma. Međutim, mi nastojimo da to bude automatski i nedavno smo održali jedan sastanak ministara sa prostora bivše Jugoslavije u Strazburu sa ciljem da dođe do prohodnosti školskih svjedodžbi, fakultetskih diploma, pa čak i oslobođanja plaćanja školarina za studente iz svih zemalja sa ovih prostora. To je ono na čemu se radi i vjerovatno će uroditi plodom, ali nije zahvalno prognozirati kada.

3. Povratak Hrvata u Konjic

ZAPOŠLJAVANJE OSNOVNI PROBLEM

pripremila Mirjana Kapetanović

Na povratak u Općinu Konjic, od ukupno 10.253 raseljenih Hrvata, do danas se odlučilo samo njih 1131. U Sekretarijatu za izbjeglice, rad i socijalnu zaštitu Općine Konjic, rekoše nam da je struktura povratnika nezadovoljavajuća, jer se u svoje predratne domove vraćaju pretežno staračka domaćinstva, penzioneri, dok se mlađi ljudi teže odlučuju na taj korak. Tako se desilo da su se u selo Radešine, naselje sa pretežno hrvatskim stanovništvom, vratile samo tri porodice iako je obnovljeno sedam kuća sa kompletnom infrastrukturom. Ista situacija ponavlja se i u selima Bijela i Žitače, a razlozi za ovakvo stanje su vjerojatno gospodarske prirode.

Gospođica Samija Buturović, zamjenica Sekretara ovog Sekretarijata, iznijela nam je tužni podatak da trenutno na cijeloj Općini Konjic ne postoji niti jedna humanitarna organizacija koja bi se bavila popravkom i izgradnjom razrušenih prognaničkih domova. Trenutno se pomoć može očekivati i to u vrlo maloj mjeri od Federalnog ministarstva za rad, socijalnu zaštitu i izbjeglice. Poznato je da Dansko vijeće za izbjeglice, humanitarna organizacija koja je do sada najviše učinila u nastojanju da se povratak u predratne domove učini mogućim, raspolaže sa izvjesnim sredstvima za nastavak popravka kuća po planu, ali je trenutno sve zastalo i čeka se na odobrenje od Centrale humanitarne organizacije.

Kontaktirajući načelnika za privredu Općine Konjic, gospodina Vahida Alibegovića, saznali smo da je trenutna privredna situacija u Konjicu katastrofalna, jer je samo 5 posto ukupnih kapaciteta uposleno. Predratni «hranioci» većine konjičkih porodica, tvornice «UNIS» i drvna

industrija «ŠIPAD», praktično su prestale sa radom, održavajući samo minimum kapaciteta. Najviše uposlenih je trenutno u oblasti trgovine, građevinarstva, a naponi Općine su usmjereni na razvoj poljoprivrede za što postoje realne mogućnosti.

U takvoj privrednoj situaciji nije čudo što je gotovo najposjećenija ustanova Zavod za zapošljavanje radnika u čijoj evidenciji se trenutno vodi 2616 nezaposlenih. Crnu sliku ublažava činjenica da radnici čija su preduzeća u stečajnom postupku, radnici koji su radili na određeno vrijeme i otpušteni radnici imaju pravo na primanja u roku od šest mjeseci u iznosu od 140-250 KM u zavisnosti od dužine radnog staža. Ova kategorija radnika ima pravo i na zdravstveno osiguranje, a to isto mogu ostvariti i svršeni učenici i studenti u koliko se prijave u evidenciju Zavoda za zapošljavanje u roku od mjesec dana nakon svršetka školovanja.

Inače zdravstvene usluge u Konjicu kvalitetno pruža dijagnostički suvremeno opremljena Opća bolnica. Zdravstveni osiguranici sa područja Hercegovačko-neretvanskog kantona za pružene zdravstvene usluge plaćaju određenu participaciju, s tim što je veliki broj lica oslobođen ove obaveze (penzioneri, djeca, učenici, studenti, pripadnici Armije F BiH, trudnice itd.). Ako se ukaže potreba za liječenjem u drugom Kantonu, to pravo se ostvaruje na osnovu uputnice koju izdaje liječnička komisija za upućivanje pacijenata van Kantona formirana od strane Fonda za zdravstvenu zaštitu HNK. Pacijenti koji ostvaruju pravo zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj i drugim državama plaćaju četverostruku cijenu po propisanom cjenovniku medicinskih usluga.

Imajući u vidu tešku gospodarsku situaciju povratnika, njihovo nesnalaženje u « šumi» papira i ustanova koje moraju običi da bi ostvarili svoja zakonska prava, Organizacija ARC je oformila Ured za pravnu pomoć u Konjicu u ulici Kolonija bb, gdje se svakim radnim danom prognanici mogu obratiti pravnicima, Dževahniji Sadi Gusić i Džemalu Ćibi, koji će im besplatno i stručno pružiti sve potrebne pravne usluge iz oblasti ostvarivanja prava na povrat imovine, bilo u društvenom ili privatnom sektoru, te izradu akata potrebnih u upravnom postupku. Da bi bili što efikasniji i ekspeditivniji, ARC je oformio pokretni Ured koji pruža iste usluge i to svakog ponedjeljka u Prozoru, u Doljanima kod Jablanice svakog drugog ponedjeljka u popodnevnim satima, u Jablanici u Centru za povrat svakog četvrtka od 13-15 sati, te u Buturović polju svakog četvrtka od 10-12 sati. Svi zainteresirani mogu se obratiti i na telefon ARC Ureda za pravnu pomoć broj 036 730 678 svakim radnim danom od 9-17 sati.

U Konjicu mladi svoju potrebu za znanjem mogu ostvariti u dvije osnovne škole i u Katoličkom školskom centru (KŠC) koji obuhvaća osnovno obrazovanje i gdje se nastava izvodi isključivo na hrvatskom jeziku. U ovoj školskoj godini broj učenika upisanih u KŠC je bio ispod potrebnog minimuma tako da je opstanak ove važne obrazovne ustanove došao u pitanje.

Za 1460 srednjoškolaca ove godine otvorena su vrata Srednjoškolskog centra u čijem sastavu su Opća Gimnazija, Ekonomska, Medicinska, Srednja tehnička, Elektrotehnička i dr. gdje učenici imaju pravo izbora na 10 struka i 14 zanimanja.

Za duhovni život konjičkih katolika u novoobnovljenoj crkvi Ivana Krstitelja, te u Franjevačkom samostanu, brine se trenutno fra Ante Kurtović i gvardijan fra Alojzije Bošnjak, te sedam časnih sestara. Ova dva svećenika pokrivaju vjerske potrebe vjernika rimo-katoličke vjeroispovijesti na području Općine Konjic, a u Buturović polju djeluje i don Ante Ledić, zadužen za to područje. Raduje nas činjenica da je ponovno aktivno počeo sa radom Crkveni zbor koji vodi fra Ante Kurtović, jer to je Zbor sa dugom i uspješnom tradicijom u ovom gradu. Na žalost, osim umjetničke i vjerske okrijepe, Katolička crkva u Konjicu nakon mnogih godina uspješnog rada, ne može konjičanima pružiti i onaj «kruh nasušni», jer je humanitarna organizacija «Caritas» prestala sa radom i ispomaganjem ugroženih.

Najvažniji telefoni i kontakt osobe za povratnike:

Sekretarijat za rad, socijalnu zaštitu i izbjeglice – zgrada Općine Konjic - sekretar Miroslav Čordašić, zamjenica Samija Buturović – tel. 036 726 795.

Katolički školski centar – ravnatelj don Anto Ledić, tel. 036 726 780

Srednjoškolski centar – direktor Zahid Borić, tel. 036 727 178.

Zavod za zapošljavanje, direktor Hadžiosmanović Neđad, tel. 036 726 253

Sekretarijat za privredu općine Konjic, Vahid Alibegović 036 726 160.
Franjevački samostan, gvardijan fra Alojzije Bošnjak 036 730 653.
ARC – Ured za pravnu pomoć, Gusić Sada i Čibo Đemal, 036 730 678.

4. VIJESTI

Hrvatska daje 5 milijuna maraka za obnovu kuća u BiH

U Kornici pokraj Bosanskog Šamca, Ministar obnove i graditeljstva u Vladi Republike Hrvatske, Radimir Čačić, i Ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH, Krešimir Zubak, potpisali su 21. studenog dugo najavljivani ugovor o obnovi i izgradnji obiteljskih kuća i infrastrukturnih objekata za povratnike hrvatske nacionalnosti u BiH, trenutno nastanjene u srpskim kućama u Hrvatskoj. Donacijom hrvatske vlade vrijednom oko 20 milijuna kuna ili 5 milijuna maraka, povratnicima u Posavinu biće obnovljeno i izgrađeno između 350 i 400 kuća.

Ističući nužnost ostvarenja procesa povratka svih prognanika u njihove prijeratne domove, ministar Zubak kazao je kako je transparentna pomoć hrvatske vlade najbolji primjer brige Republike Hrvatske za Hrvate u BiH, posebice one u Bosanskoj Posavini, odakle je najviše stanovništva i protjerano. Zubak je također rekao kako će narednih dana najvjerovatnije na sjednici Vijeća ministara dobiti suglasnost za potpisivanje novog ugovora za realizaciju programa obnove kuća povratnika na Plehanu kod Dervente, a koji finansiraju Republika Hrvatska, UNDP i vlasti Republike Srpske. Takav projekat vrijedan oko 1,5 milijuna maraka predviđa izgradnju najmanje 50 obiteljskih kuća te obnovu infrastrukturnih objekata.

Krešimir Zubak: Napredak u manjinskim povratcima

Ministar za izbjeglice i ljudska prava Bosne i Hercegovine, Krešimir Zubak rekao je za *Oslobođenje* da ovo Ministarstvo bilježi bolje rezultate u manjinskim povratcima u odnosu na prošlu godinu. Iako je procenat povrata u Republiku Srpsku 19 posto, a u Federaciju BiH 40 posto, kako kaže Zubak, brojčano stanje je mnogo bolje nego prošle godine.

«Podijeljeno po regijama imamo negdje bolju, a negdje lošiju situaciju. Do 30. rujna vratilo se 56 000 povratnika iz manjinskih naroda. Ako ovu brojku uporedimo sa istim razdobljem prošle godine, povećanje iznosi 20 tisuća», rekao je Zubak. On je također rekao da se nada da će do kraja 2004. godine problem izbjeglica u BiH biti riješen.

Govoreći o tome šta spriječava povratak izbjeglica, Zubak je rekao: «Više nije problem želja i volja ljudi za povratkom, što je ranije bilo. Sve je manje problema i incidenata, sloboda kretanja je gotovo osigurana, sigurnosne prilike su puno bolje. Problem je što naše želje i očekivanja nisu praćeni odgovarajućom finasijskom i drugom podrškom», rekao je Ministar spomenuvši Visokog predstavnika Petriča koji se u zadnje vrijeme angažovao da od međunarodnih predstavnika pronađe novce za povratak.

Biskup Komarica u Zagrebu dogovorio obnovu 40 hrvatskih kuća u Banja Luci

Banjalučki biskup Franjo Komarica dogovorio je u Zagrebu sa gradonačelnikom Milanom Bandićem obnovu 40 kuća Hrvata povratnika u Banja Luku.

Komarica je izrazio zadovoljstvo što će grad Zagreb pomagati povratak Hrvata u Republiku Srpsku, naglasivši kako u životu svakog čovjeka nema alternative kada je posrijedi povratak u svoj dom.

Biskup Komarica je ponovio da ne može biti miran dok oko njega ljudi ostaju bez temeljnih ljudskih prava na dom, domovinu i entitet, te da, kako je rekao, ne može shvatiti odluke međunarodnih moćnika da ne pomognu ljudima, izbjeglicama u nevolji čiji su životi ugroženi i obespravljani.

Monsinjur Komarica je ovom prilikom pohvalio banjalučki Caritas koji, po njegovim riječima, trenutno jedini brine za obnovu kuća i zapošljavanje povratnika.

Predsjedništvo BiH u Vatikanu

Papa Ivan Pavao II je 17. novembra primio u Vatikanu članove Predsjedništva BiH Jozu Križanovića, Beriza Belkića i Živka Radišića.

Nakon prijema kod Pape, predsjedavajući Predsjedništva BiH Jozo Križanović istakao je kako su svi bili iznenađeni njegovim poznavanjem situacije u BiH, te naglasio, da je Sveta stolica dala punu podršku prijemu BiH u Vijeće Evrope i Svjetsku trgovinsku organizaciju. "Papa Ivan Pavao II je veoma zainteresovan za stanje ljudskih prava i sloboda, kao i za međunacionalnu i međureligijsku saradnju u BiH", rekao je predsjedavajući Predsjedništva BiH.

Razgovarano je i o položaju katoličke crkve u BiH te o mogućnostima da Papa iduće godine ponovo posjeti BiH.

HDZ se vraća u Parlament Federacije BiH

Zastupnici HDZ će doći na sjednicu Skupštine Federacije BiH koja je sazvana za 28. studeni zbog iznimne važnosti pitanja uvršenih u dnevni red, potvrdilo je rukovodstvo stranke u Mostaru.

HDZ je prije skoro godinu dana napustio ovaj parlament nezadovoljan stranačkim koalicijama, koje su ga kao najjaču hrvatsku stranku istisnule iz vlasti. Takođe, HDZ je bio nezadovoljan i nekim zakonskim rješenjima u ustroju države, koja su donijeta njegovim preglasavanjem. Kako naglašavaju u HDZ-u, za prava hrvatskog naroda će se sada boriti u institucijama sistema. Trenutni glavni cilj im je zadržavanje Doma naroda u Federaciji BiH i uvođenje iste institucije u Republici Srpskoj, kako bi se obezbjedila ravnopravnost konstitutivnih naroda u oba entiteta.

Projekt se realizira uz potporu Misije OEES-a u Hrvatskoj

Bilten uređuju i za njegov sadržaj odgovaraju:

Novinska agencija SAFAX

Patriotske lige 30/III

Sarajevo, BiH

tel/fax: ++ 385 33 213 078

e-mail: mediaplan@mediaplan.ba

Novinska agencija STINA

Šetalište Bačvice 10

Split, Hrvatska

tel/fax: ++ 385 21 488 945

e-mail: stina@st.tel.hr

Bilten je dostupan na Internet stranicama: www.mediaplan.ba